

LUNDS
UNIVERSITET

EXAMENSARBETE HT 2010

DEL 2: ANALYS

Facköversättarutbildningen

Erika Sturesson

Katthögsvägen 2 Almbäcka

244 91 Kävlinge

Ironi och dess betydelse för översättningen av
The Dog Owner's Manual

Handledare:

Lennart Nyberg

Henrik Rosenkvist

Språk- och litteraturcentrum

Sammandrag

Det är tonfallet i texten och den stiliserade formen som gör att hundboken *The Dog Owner's Manual* verkar både roligare och trendigare än en vanlig hundbok. Genom att framställa hunden som en produkt, använda ett tilltal som liknar det i en teknisk manual och göra illustrationerna stiliserade har boken fått en ironisk prägel som känns unik. Med den här uppsatsen har jag velat klargöra vad ironi egentligen innebär. Jag har redogjort för olika definitioner, diskuterat vilka av dessa som är relevanta för min text och visat vad resultatet blev för mitt översättningsarbete. Bland annat blev konsekvensen i översättningen mycket viktig, att hela tiden hålla en tydlig linje i textens tonfall för att skapa den inkongruens mellan stil och innehåll som var nödvändig för att uppnå en ironisk effekt. För mig som översättare blev det ibland en balansgång eftersom det var viktigt att alla fakta i boken var helt korrekta. Jag använde många datatermer och engelska lånord för att skapa illusionen av en bruksanvisning, och valde dessa med omsorg så att underhållningsvärdet bibehålls samtidigt som mottagarna inte ska kunna missförstå vad som egentligen avses.

Min slutsats är att ironin i *The Dog Owner's Manual* skiljer sig från den klassiska eftersom ironin här inte ligger i *vad* som sägs utan i *hur* det sägs. Kombinationen av den speciella jargongen i både ord och bild har gett upphov till en bok som är en intertext av ironiska tecken, en textuell ram där tekniska uttryck, reklamjargong och stiliserade bilder fungerar som ironimarkörer. Ett mål med den här ramen är att få mottagarna att känna sig som en del av en diskursiv gemenskap. Den ironiska ramen gör texten tidsbunden men attraktiv för många, och det gällde att i min översättning förmedla den varsamt så att charmen består utan att sakinnehållet försämras.

Nyckelord: översättning, analys, uppsats, hundbok, bruksanvisning, hund, manual, engelska, svenska, textanalys, amerikansk, stil, genre, ironi, datatermer, kulturkontext, Hutcheon, Colebrook, diskursiv strategi, stiliserade bilder, rolig, nyskapande, inkongruens, konsekvens, översättningsproblem, engelska lånord, kulturella skillnader, översättningsteori.

Arbetets engelska titel:

Irony and Its Significance for the Translation of *The Dog Owner's Manual*

Innehåll

Sammandrag 2

1. Inledning 4

2. Textanalys 4

2.1. Källtexten 4

2.1.1. Kontext och genre 5

2.1.2. Textuell struktur 7

2.1.3. Ideationell och interpersonell struktur 8

2.1.4. Stil 9

2.2. Överväganden under översättningen 10

2.2.1 Anpassning till svensk kulturkontext 10

2.2.2 Textuella förutsättningar 12

2.2.3 Genretypiska ord och termer 12

2.2.4 Ironi 13

3. Ironi som stilmedel 14

3.1. Inledning 14

3.2. Begreppet ironi – definitioner och bakgrund 14

3.3. Ironi som diskursiv strategi 21

3.4. Den viktiga inkongruensen 26

3.5. Konsekvent använd ironi och ironins gränser 28

3.6. Ironi i samspel mellan text och bild 31

3.7. Sammanfattande avslutning 34

4. Översättningskommentar 35

4.1. Lagom begripliga tekniska termer 35

4.1.1. Interface 36

4.1.2. Output port 36

4.2. Engelska lånord 38

4.3. Kulturella skillnader 39

4.3.1. Kontextuella skillnader 39

4.3.2. Perspektivskillnader 41

5. Avslutning 42

Litteratur 44

1. Inledning

Under sommaren 2004 tog jag kontakt med bokförlaget Bonnier Fakta, vilket ledde till uppdraget att översätta boken *The Dog Owner's Manual* från engelska till svenska. Man kan misstänka att förlagsredaktören ansåg denna text vara särskilt lämpad för mig som nybörjare eftersom bokens stil allmänt sett kan betraktas som modern och okomplicerad. Dessutom var boken nummer 2 i en planerad serie med samma stil och format, vilket innebar att jag hade en liknande text att jämföra med under mitt översättningsarbete. Den bok som redan publicerats heter på svenska *Bebisen – en bruksanvisning* och den bok jag översatte fick följaktligen titeln *Hunden – en bruksanvisning*.

Svårigheten med texten visade sig ligga i just stilen: att hitta rätt tonläge, att varken överdriva eller släta ut den manualstil som författarna använt sig av för att skapa en ironisk distans till ämnet. Genom att beskriva ämnet hundar på ett oväntat sätt har författarna uppenbarligen bemödat sig om att skapa en text som ska framstå som rolig.

I denna uppsats kommer jag först att presentera och analysera min källtext utifrån de analysmetoder Hellspong och Ledin redogör för i sin bok *Vägar genom texten*. Sedan kommer jag att diskutera några av de överväganden och funderingar som översättningen gav upphov till. I kapitel 3 presenterar och diskuterar jag olika definitioner av ironi mer djupgående, och visar på vilket sätt dessa är relevanta för min text. Vad är det egentligen i textens stil som ger den en ironisk prägel? I kapitel 4 tar jag upp ett par ironiöversättningsproblem som blev speciellt aktuella för min text, och diskuterar mina metoder för att lösa problematiken. I samma kapitel kommer jag också att belysa på vilket sätt kulturella skillnader mellan USA och Sverige påverkat översättningen.

2. Textanalys

2.1. Källtexten

Källtexten är alltså *The Dog Owner's Manual*, en bok i pocketformat som publicerades av det amerikanska bokförlaget Quirk Books i april 2004. Boken är nummer 2 i en serie böcker med samma stil och format. Den första – även den översatt till svenska – heter *The Baby Owner's Manual*.

Quirk Books presenterar sig på sin hemsida med orden ”publishers of fine quality irreverence” samt ”oddly useful” – förlagets föresats verkar alltså vara att ge ut vanvördiga

kvalitetsböcker, böcker som är roliga men icke desto mindre användbara (Quirk Books 2005). Med andra ord handlar det om praktisk information presenterad på ett underhållande sätt, vilket även gäller för *The Dog Owner's Manual*, som är en rikt illustrerad handbok för nyblivna hundägare.

Förlagets ambition att blanda nytta med nöje avspeglar sig i valet av bokens författare: en veterinär, Dr David Brunner, och en professionell skribent vid namn Sam Stall. Den sistnämnde har skrivit flera böcker i humoristisk stil för Quirk Books. Samma författarpar står även bakom nästa bok i serien – *The Cat Owner's Manual*.

Totalt innehåller *The Dog Owner's Manual* 224 sidor. Den del av översättningen som är bifogad denna analys består av s. 10–101 av boken.

2.1.1. Kontext och genre

Det är intressant att fråga sig vad textens syfte är, eftersom det nämligen förefaller hamna i två helt skilda fack: att informera om hundar och deras skötsel samt att roa. Det är faktiskt denna tudelning av syftet som gett upphov till bokens speciella stil.

Bokens titel *The Dog Owner's Manual* upplyser läsaren om genretillhörigheten: Detta är en manual. Det finns en speciell genre för manualer eller, som de också kallas på svenska, bruksanvisningar – härav den svenska titeln *Hunden – en bruksanvisning*. Till manualgenren hör starka konventioner. Definitionen av bruksanvisning i *Nationalencyklopedin* lyder: ”skriftlig anvisning för användning av ngt hjälpmedel e.d., särsk. maskin, instrument, verktyg m.m.” (NE.se 2005). En bruksanvisning sammankopplas alltså med tekniska ting. *The Dog Owner's Manual* är dock en skriftlig anvisning för användning av – hundar! För att undvika missförstånd pryds bokens framsida av en stor, stilistiskt utformad illustration av en hund.

The Dog Owner's Manual sänder alltså ut två signaler: bruksanvisning och hundbok. Resultatet är en medveten genreblandning. Den oväntade kombinationen bruksanvisning/hundbok ger i sin tur upphov till en tredje signal: att detta är en rolig och underhållande bok. Det amerikanska förlaget bakom boken skriver också på sin hemsida att man specialiserat sig på ”crossover books”, vilket innebär böcker där olika genrer medvetet blandats (Quirk Books 2005). Förlagets böcker påminner mycket om den amerikanska typen av självhjälpsböcker – en sorts humoristiska faktaböcker med aktualitetsprägel, egentligen en helt egen genre som vuxit sig stark under de senaste åren i framförallt USA. I självhjälpsböckerna matas läsaren med praktiska råd om hur han eller hon ska leva sitt liv, råd som ofta är framförda på ett humoristiskt sätt, precis som i *The Dog Owner's Manual*.

Bokens sändare utgörs visserligen även av författarna, men framförallt av ett bokförlag som av naturliga anledningar vill tjäna pengar på boken. Om bokförlaget får en storsäljare är det ett tecken på att man lyckats skapa en bred och öppen text som visat sig tillgänglig och attraktiv för många läsare.

Hellspong och Ledin kallar i *Vägar genom texten* språknormerna inom en viss grupp för koder (1997:54). Man kan säga att hundar inte tillhör bruksanvisningens verksamhetsfält. Man kan också säga att koden för hundböcker ser helt annorlunda ut än koden för bruksanvisningar. För hundböcker finns en speciell kod; de är skrivna av hundälskare för andra hundälskare, med många foton och med ett personligt och nära tilltal till läsarna. För bruksanvisningar används en kod som har en stor målgrupp men som ändå är väldigt speciell för just denna genre, med särskilda termer (”enhet”, ”applikation” osv. är typiska ord) och ibland teknisk jargong, ett ofta mycket komprimerat språk med förkärlek för substantiveringar (till exempel ”spänningstillslag” eller ”programinstruktion”), samt många uppräknings- och diagram (exemplen är hämtade från *Luxor Dator ABC 806 Bruksanvisning*).

Bruksanvisningar uppfattas lätt som trista. I *The Dog Owner's Manual* samsas två relativt smala koder: hundbokens och bruksanvisningens. Resultatet kan ha blivit en slutprodukt med en ännu smalare kod, eftersom ordvalen begränsas när två genrer ska samsas. *The Dog Owner's Manual* kräver både hundintresse och modernt språk, och dessutom en humoristisk läggning. Men jag tror att förlaget – huvudsändaren – trots detta har möjlighet att nå en större publik om produkten förvaltas rätt.

Naturligtvis bidrar textens medium i hög grad till att höja attraktionsvärdet. Formatet för *The Dog Owner's Manual*, och även för översättningen *Hunden – en bruksanvisning*, är pocket och illustrationerna är stiliserade. Illustrationernas karaktär bidrar till att accentuera genreblandningen: De är stiliserade så att de liknar de förenklade ritningar av teknisk apparatur som ofta förekommer i bruksanvisningar, samtidigt som de ju faktiskt föreställer hundar och människor. Kombinationen av det förenklade bildspråket och den seriösa informationen får ofta en väldigt komisk effekt. Jag återkommer till detta i kapitel 3.

The Dog Owner's Manual följer alltså bruksanvisningens yttre mönster, men innehållets fokus ligger ovedersägligen på hundar och deras skötsel. Den information som framförs om hundarna är trots det humoristiska anslaget avsedd att tas på allvar.

2.1.2. Textuell struktur

Textens riktning mot en form som liknar bruksanvisningens har satt sin prägel på den textuella strukturen. Detta innebär en språklig stil som kan betecknas som allmän och opersonlig, men också exakt, till exempel med många räkneord. Textens innehåll har dock också krävt sitt: Adjektiven och adverbena som beskriver hundars utseende och beteenden är relativt många. Följande utdrag ur källtexten visar den kortfattade, lite opersonliga stil som i kombination med måttangivelserna ger intrycket av en manual.

Boxer: So-named because of its alleged proclivity for rearing onto its hind legs and “boxing” with its forearms. Height: 21–25 inches (53–63 cm). Weight: 53–70 pounds (24–32 kg). Exterior: Short, smooth coat, well-muscled body, flat nose, and an intimidating facial expression. Best Features: An excellent watchdog, but also good with children. Caveat: Has a relatively short life span (usually less than 10 years). (22:17–27)

Adjektiven som beskriver hundrasen är naturligtvis svåra att undvika i en bok om hundar, och de ger texten en viss subjektiv nyans som kanske inte hör hemma i en ordinär manual: ”an intimidating facial expression”, ”good with children”. Men termer som ”life span” väger upp det hela – denna term förknippar man väl snarare med produkter än med levande varelser.

Det finns ett genomgående strukturellt mönster i *The Dog Owner’s Manual*: Först kommer en beskrivande text och sedan följer en punktlista som ofta består av stegvisa instruktioner (till exempel hur man lär sin hund att umgås med katter, se 52:17–54:30). Detta mönster följer också stilen hos en traditionell, teknisk bruksanvisning.

Ett annat knep textförfattarna har använt sig av för att skapa en manualliknande stil är att ersätta ord och termer som är gängse i hundbranschen med tekniska ord och termer. De flesta av dessa tekniska termer är hämtade från datavärlden, som i följande exempel där jag kursiverat datatermerna:

Basic Programming

Overview of Factory-Installed Software

The dog comes with a great deal of pre-installed *programming*. Though its *operating system* is more or less the same one used by its wild cousin, the wolf, the *software* has been altered in important ways to make the dog more amenable to life with humans. (71:1–12)

Ytterligare ett manualliknande drag hos texten är att meningarna oftast är korta, konkreta och rakt på sak.

Upon arriving home, offer the dog (who will undoubtedly be nervous) an immediate bathroom break. Then show it the location of its water and food bowls and encourage it to drink. However, do not offer food at this time. (46:13–18)

Det är en informationsrik text. Detta innebär dock inte att texten är svår att läsa, eftersom den är skriven med mycket humor och med illustrationerna som komplement. Dessutom – vilket också mycket pedagogiskt nämns i det inledande kapitlet – behöver inte de som skaffar boken läsa den från pärm till pärm, utan man kan använda sig av innehållsregistret för att slå upp och läsa det som känns relevant. Även i detta hänseende fungerar alltså *The Dog Owner's Manual* som en äkta manual.

2.1.3. Ideationell och interpersonell struktur

Det är inte svårt för läsaren att förstå textens ironiska anslag. Redan bokomslaget sänder tydliga signaler: Bilden på framsidan (figur 1) föreställer visserligen en hund, men det är en väldigt förenklad version av en sådan. Hundens olika delar är utmärkt med pilar och namn, och de angivna namnen låter mer som maskinenheter än en hunds kroppsdelar.

Figur 1 (2005:omslag)

Det märks också att det är en text som vänder sig till nybörjare eftersom den inte förutsätter några speciella förkunskaper om hundar – det är med Hellspong och Ledins ord en text som inte presupponerar mycket (1997:149). En annan följd av textens manualmässiga strävan efter klarhet och utförlighet är att det är texten själv som gör inferenserna – läsaren slipper dra egna slutsatser. Till exempel står det i punkten som heter ”Financial Obligations”:

Dog ownership is an ongoing expense. Food, veterinary bills, grooming, and other costs will require hundreds of dollars annually. If that price seems too steep, consider more affordable pets such as parakeets or gerbils. (36:6–12)

Om priset för hunden är för högt är det väl självklart att den presumtive köparen måste överväga ett annat alternativ. Men denna inferens slipper alltså läsaren göra, eftersom texten genast förtydligar: ”If that price seems too steep, consider more affordable pets ...”

I *The Dog Owner’s Manual* är det människor som ensidigt riktar handlingar mot hundar. Människorna är alltså agenter som får föreskrifter och hundarna är deras objekt. Detta överensstämmer naturligtvis med bokens manualliknande framtoning – i en teknisk bruksanvisning är ju också den beskrivna kommunikationssituationen väldigt ensidig, med människor som uppmanas att rikta handlingar mot någon slags teknisk apparatur.

Mönstret med dels beskrivande, dels uppmanande textavsnitt medför två sorters tilltal i *The Dog Owner’s Manual*. I de beskrivande delarna är tilltalet kollektivt, med generiska beteckningar på människor och hundar. I de uppmanande delarna är perspektivet närmare och mer individuellt med du-tilltal.

2.1.4. Stil

Stilen är en väsentlig aspekt hos *The Dog Owner’s Manual*. Jag vill här anknyta till Hellspong och Ledins definition av stil som ”de övergripande principerna för hur en text i en viss kontext organiserar sin struktur”(1997:198). Det är stilen som ligger till grund för den textuella strukturen i *The Dog Owner’s Manual* och som utgör riktmärke för bokens utformning och innehåll. Med stilen markeras textens hållning till omvärlden, och med stilen blir konturerna tydligare.

Det är också stilen som gör att *The Dog Owner’s Manual* kan avgränsas från andra hundböcker och placeras i ett eget fack. Traditionella hundböcker har inte en ironisk stil, men det är just det stilmedel jag vill påstå att *The Dog Owner’s Manual* använder sig av. Ironi är

enligt Hellspong och Ledin en social figur – det har att göra med attityder och hur texten uppfattas som helhet (1997:183). Peter Cassirer jämför i *Stil, stilistik & stilanalys* den ironiska stilen med tonfallet och minspelet när man talar: att när en sak sägs på ett visst sätt förändrar det hela vår förståelse av det sagda (2003:221). I en skriven text hörs inte tonfallet, men med stilmedel till hjälp kan man åstadkomma en liknande effekt. Precis som med det talade språkets tonfall är det dock inte alltid säkert att stilmedlet uppfattas på rätt sätt och därmed klargör textens hållning. I kapitel 3 går jag in närmare på ämnet ironi och hur det fungerar i min översättning.

2.2. Överväganden under översättningen

2.2.1. Anpassning till svensk kulturkontext

Bakom utgivningen av *The Dog Owner's Manual* står alltså Quirk Books, ett relativt nystartat amerikanskt förlag med en trendig uppstickarprofil. Under rubriken "Hot new releases" på hemsidan presenterar de titlarna *The Long-Distance Relationship Guide* och *I'm Fine – A Really Helpful Guide to the First 100 Days After Your Breakup*. Bakom utgivningen av den svenska översättningen av *The Dog Owner's Manual* står Bonnier Fakta, ett relativt nystartat förlag inom Bonniers-koncernen, också de med en trendig uppstickarprofil. Ett par av deras titlar är *Två nötcreme och en moviebox* (etta på svenska pockettoppen i januari 2005) och *Den ultimata singelhandboken* (Bonnier Fakta 2005). Både Quirk Books och Bonnier Fakta har valt att specialisera sig på faktaböcker med aktualitetsprägel.

De nämnda titlarna avslöjar en del om likheterna som finns i den kulturella kontexten. Susan Bassnett och André Lefevere talar i boken *Constructing Cultures* om "textual grids", dvs. de textuella mönster som används i olika kulturer, de sätt att skriva som är accepterade och som de som lever i en viss kultur förväntar sig (1998:5). Bassnett och Lefevere framhåller hur viktigt det är för översättare att i sitt arbete ha dessa textuella kulturmönster i åtanke. Exemplet på titlar ur de båda bokförlagens utgivning visar att den svenska och den amerikanska kulturens textuella mönster liknar varandra, åtminstone på ett övergripande sätt. De kulturkontextuella skillnader som finns mellan USA och Sverige är kanske inte så stora, men givetvis finns de där, och det faktum att gapet inte är så stort kan göra det svårare för översättaren att vara uppmärksam på dessa skillnader.

De böcker som ingår i det amerikanska förlagets utbud kan karakteriseras som förenklade, ironiska, roliga och fartfyllda. Dessa adjektiv passar också som beskrivning på de

självhjälpsböcker (vilka Quirk Books i hög grad specialiserat sig på) som jag nämnde i avsnitt 2.1.1. Den här typen av böcker är inte alls lika vanliga i Sverige som i USA. *The Dog Owner's Manual* använder sig i många avseenden av samma stil som finns i självhjälpsböckerna, med lättsamma, praktiska instruktioner och tips, samt många illustrationer i humoristisk ton. Det fungerar troligtvis utan problem för den amerikanska målgruppen, eftersom de är vana vid genren och kan känna igen likheterna – inte minst den ironiska stilen. Den svenska översättningens mottagare har dock förmodligen inte samma genrekompetens.

Samtidigt finns det en poäng med detta: *Hunden – en bruksanvisning* innebär i viss mån något nyskapande och spännande för mottagarna i Sverige. Det som är nytt är ofta kommersiellt gångbart och det kan skapa förutsättningar för nya textmodeller. På sätt och vis kan man säga att det är just detta som hänt, eftersom *Hunden – en bruksanvisning* föregicks av *Bebisen – en bruksanvisning* som ingår i samma serie och har samma stil. *Bebisen – en bruksanvisning* fick en del uppmärksamhet i svensk media. I tidskriften *Elle* beskrev till exempel Jessica Gedin boken som ”ett omistligt uppslagsverk om *all* praktisk bäbishantering utan alla de jolmiga pekpinor och präktiga vidrigheter som vanligtvis genomsyrar såna här handböcker” (2005:36). Det som pekas ut som bokens fördel är alltså att den skiljer sig från vanliga handböcker för nyblivna föräldrar. *Hunden – en bruksanvisning* skiljer sig på liknande sätt från vanliga hundböcker, och eftersom boken samtidigt är nummer 2 i en bokserie har förutsättningarna för mottagarnas genrekompetens ökat något.

Trots detta insåg jag som översättare att en del av innehållet måste anpassas till svenska förhållanden. Den amerikanska självhjälpsbokstilen har till exempel en mycket kommersiell prägel, vilket i viss utsträckning också gäller för *The Dog Owner's Manual*. Men det som passar i USA passar inte alltid svenska läsare. Det handlar om språkliga val och möjliga perspektiv – Hellspong och Ledin talar om ideologi som ett sätt att se på samhället som omfattas av en viss social grupp och kopplar samman det med olika språkliga framställnings-sätt (1997:260). Och kanske speglar stilen i *The Dog Owner's Manual* ett ideologiskt förhållningssätt, en viss marknadsföringsjargong som är vanlig gentemot konsumenterna i USA men inte lika vanlig i Sverige. I min text fann jag till exempel termen ”off-brand models”, som jag i rubriken ”Nonstandard, Off-Brand Models” helt enkelt valde att stryka så att rubriken på svenska blev ”Alternativa modeller” (32:28).

Det finns även många rent faktamässiga skillnader med ganska stora konsekvenser för översättningen. Exempelvis skiljer sig det svenska synsättet från det amerikanska vad gäller bruket av hundburar och elektriskt stängsel. Bonnier Fakta betonade också vikten av att med

hjälp av tillförlitliga källor – som legitimerade veterinärer och Svenska kennelklubben – anpassa översättningen till svenska förhållanden. Detta kommer jag att gå in på i mer detalj i kapitel 4.

2.2.2. Textuella förutsättningar

För att göra rättvisa åt humorn i *The Dog Owner's Manual* måste den manualstil som författarna använt sig av göras tydlig även i den svenska översättningen. Den textuella struktur som jag diskuterade i avsnitt 2.1.2 spelar här en viktig roll, och går i hög utsträckning att bevara även i den svenska översättningen: likheten med bruksanvisningens form, det strukturella mönstret med beskrivande text följt av punktlistor, och användandet av tekniska termer i stället för gängse hundtermer.

En aspekt av den manualliknande stilen är textens informationstäthet, vilket jag också tog upp i ovan nämnda avsnitt 2.1.2. I min översättning var textens längd en viktig faktor att ta med i beräkningen, eftersom bilderna, som givetvis samverkar med orden, hade sina fasta positioner i boken. Detta innebar bland annat att orden i måltextern inte fick ta mer utrymme än de gjorde i källtexten. Och eftersom texten är informationstät var det ibland svårt att få med alla fakta i översättningen utan att den blev längre än källtexten. På några ställen, till exempel vad gäller avsnittet om de olika rasgrupperna ("Produktöversikt" 15:4–18:31), blev min översättning av kulturkontextuella skäl längre: Den amerikanska hundrasindelningen innefattar nämligen färre grupper än den indelning som är vanlig i Sverige. Även i kapitlet om de olika hundraserna ("Storsäljande modeller" 19:33–32:26) blev jag tvungen att överväga hur jag kunde förkorta min översättning – så är också detta kapitel ett av de mest informationstäta i hela boken. I de flesta fall skötte dock förlagsredaktören de korrigeringar av textlängden – oftast relativt små – som blev nödvändiga på grund av illustrationernas placering.

2.2.3. Genretypiska ord och termer

Bokens yttre form är alltså bruksanvisningens. Eftersom detta är en avsiktlig form som också är relevant för bokens syfte var det viktigt att i möjligaste mån upprätthålla manualstilen i översättningen. Som ett led i det arbetet översatte jag de tekniska termer som används i källtexten så långt det var möjligt med sina direkta svenska motsvarigheter. En stor andel av dessa termer, som "software add-ons" (2004:92), "hardware glitches" (2004:154) osv. är

hämtade från datavärlden. Vid översättningen var jag tvungen att ta reda på ordens svenska motsvarigheter, men också fundera över vilka datatermer som är gångbara för människor som är inte är så insatta i datavärlden. Samtidigt finns det en poäng med att, åtminstone i viss mån, använda datajargong för att skapa språkliga överdrifter som framhäver textens ironiska tonfall.

Det förekommer också ett annat slags fackuttryck i *The Dog Owner's Manual*, nämligen något som väl närmast kan betraktas som reklamspråk. Exempel på detta är termer som ”off-brand” (32:28), ”top selling” (2004:30) och ”to suit your needs” (37:25–26). Egentligen är reklam en verksamhet som inte riktigt passar ihop med vare sig hundar eller den föregivna genren bruksanvisning. På så sätt bidrar reklamspråket till att understryka textens ironiska stil genom att det, i likhet med den tekniska jargongen, utgör en kontrast till textens innehåll. I kapitel 4 kommer jag att ytterligare belysa problematiken med lagom begripliga tekniska termer.

2.2.4. Ironi

Definitionen av ironi i NE.se lyder: ”i allmänt språkbruk term för yttrande eller framställning där upphovsmannen säger motsatsen till vad han verkligen menar” (NE.se 2005). Detta är dock inte riktigt vad ironin i *The Dog Owner's Manual* handlar om. Cassirers förklaring av ironi som stilfigur passar bättre: Han skriver att det handlar om att skapa avstånd, att ”[...] texter som uppvisar distans till sitt ämne eller sin mottagare – exempelvis genom att inte ta det man talar om eller den man talar till helt på allvar – upplevs som ironiska” (2003:219). I *The Dog Owner's Manual* används ironin som stilgrepp, som ett sätt att skapa vad som på marknadsföringsspråk kallas en USP – ”unique selling point”. Boken är tydligt avsedd att skilja sig från de traditionella, fotoprydda och gulliga hundböckerna som länge dominerat utbudet i handeln. Avsaknaden av fotografier är den ena biten som gör att *The Dog Owner's Manual* skiljer sig från konventionella hundböcker, och som kompletteras av den andra utmärkande biten: textens manuellliknande, teknikinspirerade stil. För att göra *The Dog Owner's Manual* rättvisa måste översättningen bevara den avsiktliga distans som textförfattarna skapat mellan form och innehåll. Stilmässigt ska det verka som om det är en text som inte tar det man talar om ”helt på allvar” – för att anknyta till Cassirers definition av ironi – samtidigt som *The Dog Owner's Manual* faktiskt är en bok som vill informera om hundar och deras skötsel, om än på ett lättsamt sätt. Den informationen bör naturligtvis förmedlas på ett effektivt sätt. Men försakar man i översättningen delar av textens

bruksanvisningsstil – teknik- och reklamtermerna eller det textuella mönstret med instruktioner och diagram – kommer inte den stilmässiga distansen att märkas så som den måste om bokens underhållande kvaliteter ska komma till sin rätt. Det handlar alltså om ett samspel mellan form och innehåll, som i en konsekvent genomförd översättning skänker texten ett ironiskt tonfall. Texten använder även andra hjälpmedel för att skapa den ironiska stilen. Ironi är ett stort ämne som tolkats på många olika sätt, och eftersom det är högst relevant för översättningen av *The Dog Owner's Manual* ska jag i följande kapitel behandla ämnet utförligare.

3. Ironi som stilmedel

3.1. Inledning

Ämnet ironi har som sagt blivit föremål för många skiftande tolkningar, speciellt under senare år. Jag tyckte att det var ett relevant ämne att ta upp i samband med översättningen av *The Dog Owner's Manual* eftersom det har med stil att göra, och just stilen är central och särskilt utmärkande för den här boken. Det finns ett enormt utbud av böcker om hundar på marknaden, men även om *The Dog Owner's Manual* innehåller de sedvanliga råden om hundskötsel utmärker den sig definitivt stilmässigt. Det är stilen som gör att det här är en hundbok som känns ny trots det gamla ämnet, så att den skapar ett helt eget litet utrymme inom genren hundböcker. Och det speciella med stilen i *The Dog Owner's Manual* har med ironi att göra. Enligt många teoretiker handlar stilgreppet ironi om att komplicera och problematisera en text, men vad gäller *The Dog Owner's Manual* framstår avsikten med detta stildrag snarare som förenkling, konkretisering och förhöjning av bokens attraktions- och underhållningsvärde. På ett enkelt och till synes okomplicerat sätt beskrivs ämnet hundar i *The Dog Owner's Manual* ungefär som datorer eller någon annan teknisk bruksvara.

Syftet med detta kapitel om ironi är att diskutera vad ironisk stil egentligen innebär för en text och på vilket sätt det är betydelsefullt för översättningen av *The Dog Owner's Manual*. Min metod är att presentera olika definitioner av ironi och visa hur de är relevanta för min text. Därefter kommer jag att närmare visa hur jag har resonerat och gått tillväga för att lösa de ironiöversättningsproblem min text innebar.

3.2. Begreppet ironi – definitioner och bakgrund

Ironi som strategi går ända tillbaka till den grekiske filosofen Sokrates, vars teknik var att låtsas vara okunnig och full av respekt för sina självbelåtna samtalspartners, när han i själva verket hela tiden har en hemlig plan för att avslöja bristerna i deras resonemang. Detta är bakgrunden till det som kallas sokratisk ironi (NE.se 2005). Claire Colebrook skriver i sin bok *Irony*: ”Even at its clearest, [Socrates] uses irony, not to say something else or opposite, but to question the use of a concept” (2004:27). Inte ens sokratisk ironi är alltså så enkel att det bara handlar om att byta ut ett ord mot det motsatta. Syftet verkar snarare ha varit att få mottagaren att inse att det alltid finns en möjlighet att det existerar fler nivåer i det som sägs. Ingenting är entydigt och ingenting bör tas för givet.

Sokrates ville med sin ironi bland annat belysa det faktum att bara för att man säger någonting, behöver det inte betyda att man menar det. Vad gäller ironin i *The Dog Owner's Manual* avviker den från uppslagsverkens standardmässiga definition av sokratisk ironi – det att texten menar något annat än det den säger. I *The Dog Owner's Manual* är texten uppriktigt menad – det är meningen att läsaren ska följa de instruktioner som ges, till exempel:

While the home enthusiast can install the following software options himself, less-knowledgeable dog owners should consider attending an obedience class. (74:28–31)

Termerna ”home enthusiast” och ”software options” hade knappast använts i en vanlig instruktionsbok om hundar. Det är alltså inte vad som menas utan sättet det sägs på som gör denna text ironisk. Å andra sidan har den sokratiska definitionen av ironi också med förnyelse att göra, och förmåga att kunna se flera nivåer i en text. I det hänseendet finns det ett tydligt band mellan den ironiska, skämtsamma data-jargongen i *The Dog Owner's Manual* och den ironi som Sokrates använde: Det handlar om att skapa en text som i någon mån är nyskapande genom att den skiljer sig från det gängse, och det gäller att mottagaren är så pass klarsynt att han eller hon inser att ”software” inte är en ny term som används om hundar utan är avsett som ett skämt.

Man kan slå fast att vår nutida ironi har det gemensamt med Sokrates att den handlar om att kunna urskilja skillnaden mellan det uppriktiga och det som bara är yta. Definitionen av ironi har dock blivit vidare sedan Sokrates dagar. De bakomliggande intentionerna med den språkliga ytan kan vara flera: att avslöja, underhålla eller helt enkelt förvilla. Detta ställer höga krav på texters mottagare, bland annat en stor medvetenhet om textens kulturella och historiska kontext. En ironisk text skriven på 1800-talet skulle vara svår att förstå för den som

läser den i dag utan kunskap om den tiden och kulturen, och det gäller antagligen även för en text skriven så sent som bara några decennier sedan. Och även om texten ifråga är producerad i dag kan det vara svårt att uppfatta ironin för en mottagare som inte är insatt i kontexten. Förmågan att uppfatta ironi är helt enkelt beroende av värderingar och gällande normer, vilket dessutom är faktorer som är i ständig förändring. Av naturliga skäl blir därför en text som *The Dog Owner's Manual*, där stilen är en viktig faktor för helheten, mer tidsbunden än andra texter. Den känns modern just nu, men kommer antagligen att vara föråldrad om bara några år.

Claire Colebrook menar att dagens postmoderna ironi, trots de stora skillnaderna, har samma distansnerande funktion som på Sokrates tid, genom att vi ifrågasätter uppriktigheten och uppsåtet hos alla typer av texter.

[W]e wear 1980s disco clothing or listen to 1970s country and western music, not because we are committed to particular styles or senses but because we have started to question sincerity and commitment in general; everything is as kitsch and dated as everything else, so all we can do is quote and dissimilate. (2004:2–3)

Men Colebrook betonar samtidigt att detta citerande och imiterande är beroende av det som är äkta och ursprungligt (2004:3). Det krävs en kunskap hos textens mottagare, en förmåga att kunna identifiera det äkta och bibehålla distansen där det är nödvändigt mot bakgrund av varje texts unika, specifika karaktär. Enligt Colebrook bör mottagare av en text själva alltid förhålla sig både ironiska – dvs. kunna bibehålla distansen – och skeptiska inför det ironiska, genom att försöka urskilja det som är äkta i en text, det som inte betyder något annat än vad det utger sig för (2004:3).

Colebrook insisterar alltså på att en ironisk medvetenhet hos mottagare av alla sorts texter är mer eller mindre nödvändig, och då kanske speciellt vad gäller historiska texter. Utan denna medvetenhet menar hon att vi inte till fullo kan förstå en text. Och ifråga om en text som *The Dog Owner's Manual* håller jag med om att en sådan medvetenhet är användbar: Genom ironins distans kan läsaren inte bara förstå vad texten vill säga utan också roas av den. Enligt Colebrook gäller det för mottagare av alla typer av texter att inte låta sig förledas; vi måste hålla distansen och speciellt viktigt är detta för ämnen och sammanhang som vi inte är insatta i (2004:3). Detta kan låta oväsentligt när det rör sig om en så pass enkel text som *The Dog Owner's Manual*, men om man föreställer sig att denna text till exempel läses av en äldre hundvän med begränsad erfarenhet av datorer kan en del fakta i boken kan verka konstiga eller rentav felaktiga, till exempel att hundar är ”programmerade” (63:14) och att vissa

hundraser i min översättning kallas för ”stationära modeller” (60:22). Skulle man utrusta samme läsare med Colebrooks ironiska medvetenhet så kanske begreppen hade klarnat.

Ironi blir i Colebrooks resonemang huvudsakligen ett filosofiskt begrepp:

We can only read texts ironically, seeing the tensions and relations between what is said and not-said, what is and is not the case, if we commit ourselves to a sense and truth towards which speech and language strive. [...] Irony can, then, neither be achieved nor overcome. One cannot remain in a naively postmodern position above and beyond any discourse. (2004:177)

Nutida ironi har ofta (och med rätta) på detta sätt kopplats samman med postmodernismen, men teorier som dessa om att förbinda sig till det sanna och meningsfulla, och om ironins inneboende omöjlighet, framstår ändå som alltför djupsinniga för att vara relevanta för en diskussion om den ironi som utmärker *The Dog Owner's Manual*.

Hellspång och Ledins diskussion kring ämnet är mer tillämpbar. De placerar ironi i en kategori som de kallar sociala figurer, som enligt dem har syftet att ”markera en hållning till det som sägs” (1997:183). Ironi är, enligt Hellspång och Ledin, en slags ”inbäddad text” där författaren ”avsiktligt och märkbart [härmjar] en annan stämning än sin egen” (1997:183). Hellspång och Ledin talar alltså om en *hållning* och en *stämning*. Stämningen och hållningen är synbara och avsiktliga, men står ändå vid sidan om eller bakom den egentliga texten. Till skillnad från uppslagsverkens definition behöver alltså ironi i form av Hellspång och Ledins sociala figur inte vara något som står i motsatsställning till textens budskap. I *The Dog Owner's Manual* fungerar ironin på ett sätt som till viss del överensstämmer med Hellspång och Ledins sätt att se på saken. Följande utdrag ur boken är typiskt:

Though canine physical attributes can vary substantially from one breed to the next, all have the same complement of preinstalled parts and capabilities. If your pet is missing one or more of the parts or systems herein described, contact an authorized service provider immediately. (6:3–10)

I stället för att skriva att alla hundar trots skiftande utseende har exakt samma kroppsdelar har författarna valt att beskriva dessa som hundens ”preinstalled parts” – ett sätt att uttrycka sig som snarare för tankarna till en teknisk produkt än till en levande varelse. Detsamma gäller för nästa mening, där hunden beskrivs som en produkt som kan sakna delar. Dessa delar kan man, ungefär som med en bil, vända sig till en ”service provider” för att få tag på. Men texten menar inte något annat än det den säger, utan använder sig bara av andra termer än de som brukar användas i hundboksgenren. Stämningen skiljer sig avsiktligt från den gängse hundboksstämningen, och där texten lyckas få mottagaren att uppfatta detta uppnås en slags ironi.

Denna strategi, att använda andra ord och termer än de gängse, utnyttjade jag i min översättning för att fånga samma stämning eller hållning. I stället för att använda de vedertagna termerna följde jag således den amerikanska förlagan och beskrev till exempel, med utgångspunkt i ovanstående utdrag, hundens kroppsdelar som ”förinstallerade delar” (6:5–6) och kallade veterinären – vilket är vad ”service provider” egentligen syftar på – för ”serviceinrättning” (6:10).

Peter Cassirer kallar den traditionella typen av ironi för ”prototypisk ironi” och hävdar att det som är gemensamt för alla prototypiskt ironiska uttryck är ”att man säger något som man inte menar bokstavligen och att lyssnaren, till skillnad från när man ljuger, ska förstå vad man egentligen menar” (2003:217). Cassirer menar vidare att prototypisk ironi alltid innebär någon form av kritik (2003:218). Den ironi som *The Dog Owner's Manual* uppvisar har ett par egenskaper gemensamt med Cassirers prototypiska ironi. Det ena är att textens mottagare förväntas förstå vad som egentligen menas – till exempel att ord som ”model” används i stället för ”breed” för att passa in i sammanhanget, och att hunden faktiskt inte kan jämföras med en dator trots att den beskrivs med liknande termer:

Adult dogs may have trouble adjusting to new surroundings. Also, some models may carry deeply encoded software “glitches” (excessive aggression, destructive behavior) either hardwired or mistakenly installed by a previous owner. The dog should be carefully screened for such problems before acquisition. (37:12–19)

Här används termer som är genretypiska för datatexter – ”encoded software glitches”, ”hardwired”, ”installed”. Jag översatte med ”kodade buggar i systemet”, ”finns i hårdvaran” och ”installerats” (37:14–17). Eftersom dessa termer är så pass atypiska för hundboksgenren borde mottagaren inte ha några problem att förstå att det inte handlar om en ny vokabulär i hundvärlden utan bara är ett ovanligt respektlöst och humoristiskt sätt att skriva om hundar.

Denna respektlöshet är också grunden till att texten, precis som andra ironiska texter enligt Cassirer, kan ses som en sorts kritik. Kritiken ligger alltså inte i textens innehåll, utan i dess form: Eftersom *The Dog Owner's Manual* i så hög grad skiljer sig från andra hundböcker kan den ses som kritik (om än inte särskilt illasinnad) av hela hundboksgenren och den stil som brukar användas. (Detta gäller antagligen i ännu högre grad för den svenska marknaden – jag återkommer till detta i kommande kapitel.) Men mer än kritik handlar det nog om ett försök att vitalisera genren och skapa något nytt som kan locka till sig nya läsare.

Linda Hutcheon utforskar ämnet ironi i boken *Irony's Edge*. Hon intresserar sig huvudsakligen för hur ironin fungerar, varför den används och vilken respons den väcker hos

”those who ’get’ it and those who don’t” (1994:2). Hutcheon tar bland annat upp vissa markörers betydelse för ironin, som till exempel citationstecken. Sådana markörer kan, beroende av kontexten, hjälpa eller stjälpa ironin (1994:191–192). Och även i *The Dog Owner’s Manual* spelar markörerna en stor roll för att läsarna ska förstå vilka ord eller avsnitt av texten som är avsedda att tolkas utifrån ett ironiskt perspektiv. Citationstecken används ibland som ironimarkör, för att markera de uttryck som inte tillhör de vedertagna inom hundboks-genren.

One of the perks of being the dominant pack member is “right of way” – animals with lower status must get out of your path. (74:13–16)

Men eftersom hela boken har en ironisk prägel är inte citationstecken alls nödvändiga som ironimarkörer. Den rubrik som följer direkt efter ovanstående exempel lyder: ”Training Options (Software Add-ons)” (74:26). Här har inte den för hundgenren egendomliga termen ”Software Add-ons” (jag översatte till ”tilläggsprogram”) markerats med citationstecken, eftersom läsaren utifrån bokens stil som helhet förmodas förstå konceptet bakom de tekniska termer som förekommer. Om denna rubrik hade ryckts från sitt sammanhang hade det kanske funnits fog för att markera ironin genom att sätta citationstecken kring ”Software Add-ons”. Å andra sidan kan parenteserna sägas vara en slags markörer.

Hur gör man ironin tydligare utan att ta bort den tvetydighet som är en av ironins grundläggande egenskaper? Är ironi alltid berättigat? Det är frågeställningar som dessa som intresserar Hutcheon. Hon beskriver hur sändaren genom ironins distansering begränsar kretsen av mottagare och gör budskapet till något som endast berör en utvald, västerländsk skara (detta är ett ämne jag ska återkomma till, bland annat i avsnitt 3.6 och 4.2). Eftersom hela *The Dog Owner’s Manual* har en ironisk prägel får citationstecknen i vissa fall markera den traditionella, korrekta termen, när det finns risk att läsaren inte förstår den otraditionella, ironiska termen:

If your model is a puppy, you may face weeks of complex software downloads (otherwise known as “training”), plus maintenance of its complicated and ever-changing physical plant. (42:24–26).

Konsekvent använda datauttryck som till exempel det ovanstående ”software downloads” blir avgörande för att bokens läsare ska kunna bedöma vad som är ironiskt menat. Just konsekvensen var naturligtvis en viktig aspekt för mig att tänka på under översättningen av texten. Till exempel var jag noga med att genomgående översätta ”models” till ”modeller”

och inte till ”raser” (12:30), och ”sensors” till ”sensorer” i stället för ”sinnen” (9:22). Även bilderna i *The Dog Owner’s Manual* fungerar som markörer och framhäver den ironiska synvinkeln på ett sätt som gör den tydlig för mottagaren, eftersom de visar humoristiskt tecknade, stiliserade hundar.

Figur 2 (2005:39)

Denna illustration (figur 2) åskådliggör också ett av ironins inneboende problem, nämligen dess ambivalens. Hundarna i illustrationen och deras namn – som jag som översättare valt, och som jag tyckte motsvarade källtextens likaså humoristiskt klingande namn ”Darby”, ”Huxley”, ”Pompom” och ”Gizmo” – för tankarna till seriefigurer. Ska då läsaren välja att tro på procentalen under varje figur, eller är de menade som skämt? Angående denna motstridiga aspekt hos ironin – ambivalensen – påpekar Hutcheon att ”[...] ambiguity can breed misunderstanding, confusion, or simply imprecision and lack of clarity in communication” (1994:49). Detta är naturligtvis ett dilemma för litteratur som *The Dog Owner’s Manual*, som

rör sig inom flera olika genrer: hundbok, bruksanvisning och underhållningslitteratur – på engelska så kallade ”crossover books” (se avsnitt 2.1.1).

3.3. Ironi som diskursiv strategi

Ironin i en text kan vara svår att komma underfund med, eftersom den kan existera på flera olika nivåer. Dessutom kan mottagaren tolka en text som att den inte är det minsta ironisk, fastän den ironiska stämman framstår som tydlig för sändaren – dvs. författaren – själv. Vad gäller *The Dog Owner's Manual* fick jag när jag först läste boken känslan av att författarna står mitt i texten, närvarande och med ett seriöst budskap, samtidigt som de står utanför den och fnissar. Ironi är på många sätt ett mångtydigt begrepp, men för att förstå innebörden är det viktigt att, till exempel som översättare av en text, tänka på detta med perspektiv – sändarens och mottagarens. Det verkar enkelt, men eftersom sändaren och mottagaren kan vara så totalt väsensskilda är risken för missförstånd stor. Detta dilemma gäller i högsta grad även *The Dog Owner's Manual*.

Hutcheon beskriver ironi som ”a discursive practice”, ett slags hjälpmedel som kan framhäva budskap i olika former av media, och undersöker ”both its comprehension and its misfiring” (1995:3). Hutcheon påpekar att ironi aldrig är något som bara existerar, utan att det är något som *händer* – i alla sorters diskurser, tal som text, finkultur och populärkultur (1995:5). Hon skriver:

My particular interest in the transideological politics of irony is what suggested to me the need for an approach to irony that would treat it not as a limited rhetorical trope or as an extended attitude to life, but as a discursive strategy operating at the level of language (verbal) or form (musical, visual, textual).
(1995:10)

Hutcheon fokuserar alltså på ironins funktionella aspekter – ironi som en diskursiv strategi att användas i sammanhang där det handlar om kommunikation, även utanför det rent textuella. Det handlar om sändare och mottagare och om avsikt, både hos sändaren och hos mottagaren. Ironin i en text kan inte fungera förrän texten tolkats som ironisk av någon. Många kritiker – som Colebrook, se föregående avsnitt – verkar anse att ironi handlar om intellektuell objektivitet och distansering. Men Hutcheon försvarar ironin som strategi och poängterar ironins engagerande egenskaper – dess ”edge”, ofta använd för att frammana någon slags känslomässig respons (1995:15).

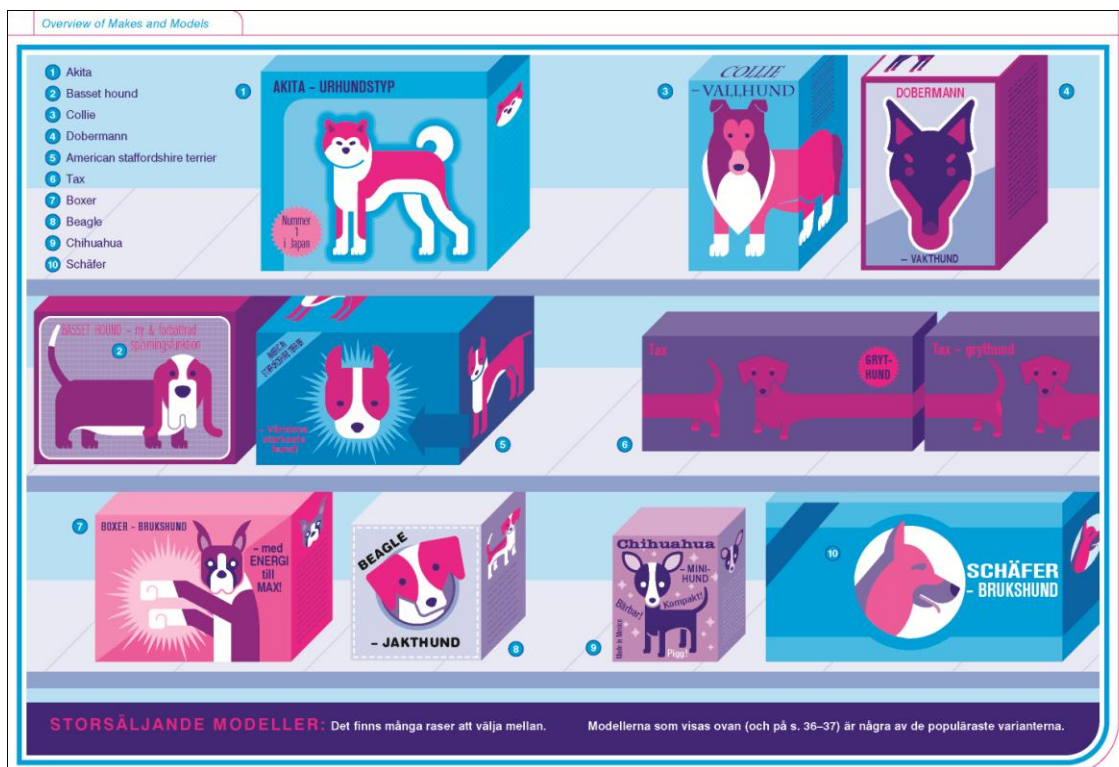
Frågor som dyker upp när jag läser Hutcheons teorier är: När är ironi inte lämpligt som strategi? Passar det ironiska tonläget för min svenska översättning av *The Dog Owner's Manual* – och är det verkligen en sann översättning av källtexten om jag inte låter det ironiska inslaget framstå tillräckligt tydligt?

Ironi som diskursiv strategi har genom tiderna använts i många olika kontexter. Faktaböcker om hundar är dock inte en genre man förknippar med ironi i första taget. Ironins mångfacetterade egenskaper gör att den ofta förknippats med komplicerade, intellektuellt avancerade texter. Ironi har ofta använts för att skapa intellektuell distans. Detta hävdar åtminstone Colebrook:

At the very least, irony is elitist: to say one thing and mean another, or to say something contrary to what is understood, relies on the possibility that those who are not enlightened or privy to the context will be excluded. (2004:18–19)

Som jag tidigare diskuterat är inte ironin i *The Dog Owner's Manual* riktigt av den typ Colebrook beskriver, men visst kan även ironin i *The Dog Owner's Manual* ses som elitistisk, om man med det menar att den riktar sig till en utvald – om än relativt stor – skara läsare som förstår och uppskattar poängen med den tekniska jargongen osv. Enligt min åsikt måste ironi vara exkluderande om den ska fungera – exkluderande på så vis att den ironiska texten måste innehålla någon eller flera ingredienser (som kan vara språkliga, formmässiga eller ha med innehållet att göra) som gör att mottagaren i någon mån kommer att känna sig utvald, unik – och inkluderad i en speciell grupp läsare. Man kan också vända på resonemanget och säga att om någon skulle hävda att det inte existerar någon äkta ironi i *The Dog Owner's Manual*, så är det kanske på grund av att ironi på den här nivån inte är tillräckligt komplicerad – att den alltså inte besitter egenskapen att kunna exkludera vissa mottagare.

Den som öppnar *The Dog Owner's Manual* märker genast att det är en faktabok om hundar, men humorn i kombination med de stiliserade bilderna och den manualliknande texten får samtidigt läsaren att känna sig som en del av en speciell grupp hundägare: inte vem som helst, utan en ung och trendig person som uppskattar hundar och ser dem som en del av sin livsstil. I kapitel 1, ”Utföranden och modeller”, visas på s. 30–31 en översikt över de mest populära hundraserna. De presenteras som varor uppställda i kartonger på en hylla – se figur 3.

Figur 3 (2005:30–31)

Kartongerna är till och med försedda med reklamliknande slogans, som till exempel på kartongen med Basset hound där det står: ”ny & förbättrad spårningsfunktion” (”new & improved scent detector!” på engelska). Det här reklamliknande språket känns väldigt amerikanskt till stilen. Å andra sidan har väl den amerikanska reklambranschen alltsedan Lux-reklamen på 30-talet fungerat som en förebild för den svenska, och det känns inte särskilt långsökt att översätta den här reklaminspirerade texten rakt av – däremot en aning överdrivet, vilket ju passar in i det stilmässiga sammanhanget (NE.se 2010).

Man kan fråga sig vad den här bildmässiga och språkliga stilen har för effekt. Att hunden presenteras som en produkt är en del av den manulliknande stilen. Det ska naturligtvis ses som ett skämt – en hund kan ju inte köpas i kartong på en hylla i affären – men ligger det inte ändå något bakom denna skämtbild? Detta är skapat av de ironiska till de ironiska, det är en bok om hundar för dem som har sinne att förstå det dubbeltydiga i texten och bilderna. Samtidigt är *The Dog Owner's Manual* faktiskt en bok som riktar sig till en speciell grupp, nämligen högkonsumerande människor i västvärlden som antas ha ett starkt intresse av att välja det rätta. Bland valen ingår förutom rätt bil och rätt kläder också rätt hund (jag

återkommer till detta i avsnitt 3.5 och 3.6). I det perspektivet blir presentationen av hunden i en förpackning på en hylla inte så konstig.

Ironins kritiker har hävdade att ironins elitistiska ramar utgörs av just uppdelningen i de initierade, som förstår ironin, och de oinitierade som inte förstår (Hutcheon 1995:94). Men Hutcheon själv väljer att se det annorlunda: hon tycker inte att de oinitierade är offer utan påpekar att de antagligen inte alls bryr sig:

[T]hey may not care at all; they may simply “misunderstand” (i.e. interpret differently) because they are operating within a different discursive context. (1995:95)

Faktum är att även de läsare som är ”oinitierade”, alltså de läsare som inte förstår det ironiska fullt ut, ändå har nytta av de fakta som finns i *The Dog Owner's Manual*. Alla fakta är seriöst menade, även om de är formulerade på ett okonventionellt vis. Det som kan verka underligt för den som inte är införstådd med ironin är språket – att raser i min översättning kallas för ”modeller”, att analöppningen kallas ”avfallsöppning” osv. Det kan finnas risk för missförstånd – textstilen riskerar att en potentiell köpare av boken missförstår innehållet och antar att det bara är humor eller ironi. Men eftersom språket är en stor del av attraktionsvärdet hos *The Dog Owner's Manual* mister boken mycket av sitt värde om läsaren förblir ”oinitierad”. En ”oinitierad” läsare kan kanske tycka att hunden inte behandlas med vederbörlig respekt när den beskrivs som en teknisk produkt snarare än som en levande varelse. Till exempel skriver jag i min översättning att hunden ”programmerats” att utföra viss träning (63:14), och att vissa hundraser är ”designade” för viss typ av träning (61:7). Dessa ordval skulle kunna ge upphov till missförstånd, men å andra sidan är det nog trots allt inte så troligt att en så kallad oinitierad läsare skulle välja att köpa den här boken, eller ens låna den på biblioteket. Redan bokens format, som är pocket, och omslaget till *Hunden – en bruksanvisning* med sin stiliserade bild av en hund ger nämligen en tydlig vink om bokens stil och vilken målgrupp den vänder sig till.

En orsak till att i översättningen behålla alla tekniska termer och andra okonventionella drag hos källtexten är ironins vitaliserande egenskaper. Med ironins hjälp kan faktiskt språket och därmed hela hundboksgenren förnyas på ett sätt som gör att den känns attraktiv och spännande – och kanske får det till följd att denna typ av bok lockar till sig läsare som inte i vanliga fall skulle köpa en hundbok. När jag översatte strävade jag hela tiden efter att så långt som möjligt behålla originalets okonventionella språkstil, så att inte *The Dog Owner's*

Manual i min översättning skulle likna en vanlig handbok om hundar. Se till exempel följande meningar:

The same, however, can't be said of a dog's programming. Except for a few key modifications, dogs and wolves still share the same basic operating system. (14:5–8)

I min översättning blev detta:

Så förhåller det sig dock inte med programvaran. Bortsett från vissa elementära modifieringar har hunden och vargen fortfarande samma operativsystem i grunden. (14:5–9)

Kritiker skulle kunna hävda att användningen av ord som ”programvaran”, ”modifieringar” och ”operativsystem” i detta sammanhang är att onödigt komplicera språket, ett sätt att använda språket som står i motsatsförhållande till det rent kommunikativa – speciellt eftersom syftet med boken kan antas vara att förmedla fakta om hundar. Men vad gäller *The Dog Owner's Manual* är ändamålet i lika hög grad att underhålla och roa läsarna. Och jag håller med Hutcheon när hon beskriver ironi som en diskursiv strategi, alltså en form av social aktivitet snarare än ett retoriskt knep (1995:10). För att läsarna ska ha möjlighet att medverka i denna aktivitet måste de kunna identifiera ironin i *Hunden – en bruksanvisning*. Därför var det för mig som översättare särskilt viktigt att behålla alla tekniska termer som markerar den ironiska hållningen. (Jag återkommer till detta i kapitel 4.)

Det som utmärker ironi som diskursiv strategi enligt Hutcheon är att ironin så tydligt handlar om samspelet mellan ironikern (sändaren) och mottagaren (1995:17). Ironin måste aktivt tolkas som ironi om den ska förstås – det räcker inte att sändaren har *menat* att vara ironisk. Det finns alltså många fallgropar, och en viktig fråga för mig som översättare kom att bli hur tydligt jag skulle låta den ironiska hållningen synas. Det är en balansgång, eftersom en tydlig strävan efter en viss ironisk stil riskerar att bli *för* tydlig och därmed överdriven. Då kanske inte den ironiska strategin fungerar, eftersom man då riskerar att textens mottagare varken känner sig exklusiv eller förstår vad som menas. Ett exempel på detta beskriver Lars Elleström i sin bok *En ironisk historia*. Han går igenom de många skilda tolkningarna av Maria Lenngrens kända dikt ”Några ord till min k. Dotter, i fall jag hade någon” från 1798 och pekar på hur vissa kritiker uppfattat dikten som starkt ironisk, medan andra tyckt precis tvärtom (2005:17–51). Elleström skriver:

Ironin är, menar jag, i första hand en tolkningsstrategi; något som uppstår i mötet mellan text och läsare när man ser dolda betydelsenivåer under och bortom det tydligt utsagda. Ofta, men inte alltid, har det att

göra med att man tycker sig få syn på dolda värderingar som korresponderar med ens egna. Ironin är med andra ord snarast en strategi – en tolkningsstrategi: något man som läsare *gör* och inte något som ligger definitivt förborgat i enskilda texter. (2005:50)

Även ironi som verkar väldigt tydlig, som i Lenngrens dikt, kan totalt förbigås av mottagaren om inte omständigheterna är de rätta. Allt beror på tolkning och tajmning. Kanske blir *Hunden – en bruksanvisning* en kortlivad produkt på grund av sin trendpräglade ironiska stil.

3.4. Den viktiga inkongruensen

Genom min research inför och under översättningen av *The Dog Owner's Manual* kom jag att läsa många hundböcker. Det som slog mig var att de flesta verkar rikta sig till barn och ungdomar. De innehåller många bilder på ulliga och gulliga valpar, texten är enkel och lättfattlig och styckena korta. Layouten gör att dessa böcker ofta ser ut mer som bilderböcker än som seriösa handböcker för vuxna hundägare. Utifrån texterna får man också känslan av att mottagaren förutsätts älska hundar lika förbehållslöst som textens sändare. Så här står det till exempel i *Bonniers stora hundlexikon*:

Hundar får oss att känna oss älskade, säkra och betydelsefulla, och de får oss att skratta. Vi tycker om att klappa dem därför att beröring är behaglig. Vi tycker om att tala till dem, även om de flesta av oss inser att deras förmåga att förstå vad vi säger är mycket begränsad. Vi tycker också om att tala om dem – att berätta om något vi älskar är sannolikt hälsosamt. Vi tycker om att se på när våra hundar leker och vi känner oss verkligen älskade när vår hund kommer fram och hälsar tillgivet. Vi känner oss oändligt nöjda när vi matar, borstar, motionerar och tar hand om våra hundar på alla sätt. (1995:34)

Ovanstående stycke från hundlexikonet innehåller flera uttryck av hyperbolisk karaktär. Med säkert tonfall konstateras att hundar får oss att känna oss ”älskade, säkra och betydelsefulla”, att vi ”tycker om att tala till dem”, att de får oss att känna oss ”verkligen älskade” och ”oändligt nöjda”. Peter Cassirer hävdar att den starka överdriften är det främsta tecknet på ironi (2003:221), men detta utdrag ur hundlexikonet är knappast avsett som ironi. Den ironiska distansen saknas helt, och textens tonfall vittnar om att den riktar sig till en helt annan målgrupp än *Hunden – en bruksanvisning*. Där är den språkliga tekniken i det närmaste den totalt motsatta, och ändå framstår texten som ironisk.

Med rätt vägledning kan denna nästintill autonoma produkt lära sig att behärska många önskvärda beteenden. Den kan till och med tillhandahålla vänskap och kärlek. Felaktigt använd kan den däremot uppvisa egenskaper som är olämpliga och/eller skadliga för dig, din familj och dina ägodelar. (2:31–3:5)

Detta utdrag ur min översättning av *The Dog Owner's Manual* visar en text som bemödar sig om att undvika precis det som framträder så tydligt i avsnittet från *Bonniers stora hundlexikon*: det känslomässiga, broderande språket. I stället framhävs den torra och sakliga, manualliknande stilen. Känslor undviks i möjligaste mån. Uttryck som ”nästintill autonoma” och ”tillhandahålla” – översatta från engelskans ”near-autonomous” och ”provide” – kan verka onödigt krångliga och formella, men jag valde medvetet sådana ord i min översättning för att få språket att framstå som mer manual-lik. Även snedstrecket i ”och/eller” är ett led i denna strävan.

På det här sättet ansträngde jag mig för att vara konsekvent med en sorts typisk manualstil genom hela min översättning. Det var viktigt att vara oerhört tydlig: om källtextens ironiska stil skulle lysa igenom fick skillnaderna mellan *Hunden – en bruksanvisning* och andra, mer traditionella hundböcker som till exempel *Bonniers stora hundlexikon* inte gå att missa.

Gregory Currie beskriver den svårfångade ironin i sin artikel ”Work and Text”:

Irony is one of those qualities we sometimes cite in defending the claim that a work is excellent. That seems a good reason for saying that irony is attributed to the work itself. But the textualist might agree that irony is a feature relevant to an appraisal of the work, without agreeing that it is a feature we attribute, or should attribute, to the work itself. After all, the merit of a work may be partly a matter of its originality, and originality depends on features of other works that form a relevant comparison class. (2004:102)

Tolkningen av en text – om den uppfattas som ironisk eller inte – hänger, precis som Currie hävdar, på mottagarens kännedom om ”texten bakom”, vilket i vårt fall är tekniska manualer och andra hundböcker. Utan föregångare skulle inte ironin framkomma överhuvudtaget. Det gäller för läsaren att känna igen textens ironiska signaler, och märka referenserna till föregångarna. På så sätt vinner också boken sin originalitet.

Därför försökte jag hålla en konsekvent stil i *Hunden – en bruksanvisning* genom att till exempel närmast överdriva den tekniska jargongen och ofta använda de för manualer så typiska substantiveringarna. Här är ett exempel under rubriken ”Trauman” – jag har kursiverat substantiveringarna:

Hunden kan få alla möjliga katastrofala skador, orsakade av allt från bistert klimat till otillåten, okontrollerad kontakt med bilar. I sådana situationer är ett snabbt och beslutsamt *agerande* av ägaren det första viktiga steget mot ett fullständigt *återställande*. (2005:168)

Två sidor senare kommer följande sekvens, under rubriken ”Buggar i systemet”:

En mängd olika invärtes och utvärtes parasiter kan invadera din hunds system, och orsaka allt från akut obehag till totalt systemavbrott. Som tur är kan de flesta av dessa svårigheter lösas eller undvikas genom noggrant underhåll och omedelbar veterinärvård. (2005:170)

I stället för att skriva att man ska sköta om sin hund ordentligt och genast ta den till veterinären om den mår dåligt, uttrycks detta i min text med nominalfraserna ”noggrant underhåll” och ”omedelbar veterinärvård”. ”Systemavbrott” är en teknisk term och den brukar inte användas om hundar. Och ”otillåten, okontrollerad kontakt med bilar” och parasiter som ”kan invadera din hunds system” låter lite konstigt, precis som språket har en tendens att göra i bruksanvisningar eftersom de ofta är direktöversatta beskrivningar av en utländsk produkt. Titta till exempel på följande sekvens från en bruksanvisning för en CD-klockradio:

WARNING! Om apparaten används på annat sätt än i denna bruksanvisning specificerats, kan användaren utsättas för osynlig laserstrålning, som överskrider gränsen för laserklass 1. [...] Denna enhet är avsedd för användning på platser med moderat klimat. (2003:2)

Jag skulle inte vilja kalla någon av dessa två meningar felöversatta, men det märks tydligt att de är översatta. Det låter helt enkelt lite konstigt och onödigt krångligt. Speciellt den sista meningens termer ”enhet” och ”moderat klimat” vittnar om direktöversättning av engelskans ”unit” och ”moderate climate”.

I min översättning av *The Dog Owner's Manual* försökte jag åstadkomma en korrekt svensk version, samtidigt som språket gärna fick låta lite överdrivet formellt och ibland kanske lite konstigt precis som i manualutdraget ovan – allt för att ge språket dess signifikativa stil och ge texten den där extra udden som särskiljer den från andra faktatexter om hundar. Skillnaden skapar ironin.

3.5. Konsekvent använd ironi och ironins gränser

Det märks att författarna av *The Dog Owner's Manual* ansträngt sig för att vara konsekventa i sin ”manual-stil”. Eftersom de inte talar om känslor, utan beskriver hunden som en produkt bland andra, kan det som sagt bli lite underligt på sina ställen i boken, speciellt när just känslor berörs. Ett exempel på detta är sista kapitlets sista avsnitt under rubriken ”Obsolescence and Deactivation” (2005:202–203).

Just vad gäller rubriken har författarna hållit sig till sin linje: Det engelska ordet ”obsolescence” är ett ord som överensstämmer med textens stil och författarnas ironiska intentioner. Chambers Online Reference anger betydelsen som ”going out of use; becoming out of date” (2005). *Norstedts stora engelsk-svenska ordbok* uppger betydelseerna ”något föråldrad karaktär (beskaffenhet); åldrande”, och exemplet som ges är ”the gradual obsolescence of machinery” samt ”(biol.) förtvining” (2000:880). ”Obsolescence” är alltså ett ord som beskriver en egenskap hos något som kan användas, kanske något maskinellt eller mekaniskt. Det är en lång term som låter avancerad och ”svår”; således ett ord som passar perfekt för författarnas manualstil. På svenska lyckades jag inte hitta något bättre ord än ”åldrande”, vilket ju även kan användas för att beskriva människor och alltså inte är idealiskt för bokens syfte och stil. Detta uppvägs dock till en del av rubrikens andra hälft, ”deactivation”, som enkelt kan översättas till svenskans ”deaktivering” och som på båda språken låter som ett ord som kan användas i en manual för att beskriva en teknisk produkt. På svenska låter det dessutom som ett typiskt översatt ord, vilken gagnar manualstilen.

Ämnet för bokens sista avsnitt är alltså något för hundägaren så känslösamt som hundens åldrande och död. Hur beskriver man det utan att frångå bokens ironiska grundstil? Det är ju ett allvarligt ämne som knappast låter sig beskrivas utan att känslor nämns. Bokens författare har också valt att göra så – beskriva känslorna – samtidigt som de fortsätter i sina gamla spår genom att framställa hunden som en apparat bland andra ”konsumtionsprodukter”:

Jämfört med andra konsumtionsprodukter är hundens livstid i tjänst ganska imponerande. Större modeller kan fungera i ett decennium, och kompakta enheter nästan dubbelt så länge. Men även om din hund med stor säkerhet kommer att överleva både bil, tv och dator kommer dess tid med dig att verka häpnadsväckande – och hjärtslitande – kort.

Detta beror på att även om vissa personer förklarar sin ”kärlek” till bilen, tv:n eller datorn är det så att de menar det på allvar när det gäller hunden. Hunden kan visserligen programmeras att göra många användbara saker, men dess viktigaste funktion är som följeslagare och vän. (2005:202)

I det sista kapitlets sista avsnitt blottar alltså textens sändare en vilja att förmedla budskapet att hunden inte bara är en produkt utan också en vän. Det är naturligtvis inte budskapet i sig som känns lite förvirrande för textens mottagare i det här läget, utan att den ironiska stilen på något sätt ändå har frångåtts. Det är som att högtidligheten i ämnet döden gjort att författarna inte klarat att bevara ironin – ironi passar helt enkelt inte så bra vid begravningar.

Förhållningssättet i detta sista avsnitt skiljer sig egentligen inte så mycket från det vi som läsare möter i *Bonniers stora hundlexikon* och många liknande hundböcker: Hunden betraktas

som människans bästa vän, och vi älskar vår hund. Det empatiladdade ordet ”hjärtslitande” används. Och även om det i övrigt märks att textförfattarna är måna om att behålla den tekniska manualjargongen, bland annat med ord som jag översatt till ”deaktivering”, ”modeller”, ”enheter” och ”programbas”, har i detta avsnitt den för ironin så viktiga skillnaden mellan *Hunden – en bruksanvisning* och andra hundböcker på marknaden delvis suddats ut.

När smärtan och svagheten i hundens liv verkar ta större plats än glädjen, och när det inte finns något rimligt hopp om tillfrisknande, bör man överväga att låta hunden få avsluta sitt liv. Denna procedur är smärtfri och kan utföras på veterinärkliniken. (2005:203)

Läsaren blir förvirrad: Är detta (plötsligt) seriöst menat? Här används inte längre termer som ”serviceinrättning” – se avsnitt 3.2 – utan författarna har i källtexten valt att använda sig av den gängse termen ”veterinarian’s office”, vilket jag översatte till ”veterinärklinken” (2005:204).

Förvirringen uppstår därför att skillnaden mellan *Hunden – en bruksanvisning* och andra, icke-ironiska hundböcker inte längre framstår som helt tydlig. Läsaren är inte längre säker på hur bokens ton ska tolkas, även om jag som översättare kan hjälpa till med ord som passar in i bokens ironiska manualstil. Plötsligt handlar det om känslor och förlust, medan läsaren vid det här laget är införstådd med att den här boken *inte* är av den typ som går på djupet. Hutcheon betonar vikten av det hon kallar ”ramar” för att ironin ska fungera tillfredställande – dvs. samspelet mellan text, form och den textuella kontexten (1995:144). Men här verkar det som om textförfattarna till viss del frångår den utstakade ramen, vilket kanske beror på att de inte tyckt att döden är ett ämne som går att beskriva på ett ironiskt – i det här fallet tekniskt och stiliserat – sätt. Hutcheon skriver också om den intertextuella kontexten: ”one made up of all the other utterances brought to bear on the interpretation of the utterance in question” (1995:144). Som jag beskrev i föregående avsnitt är *Hunden – en bruksanvisning* avsiktligt övertydlig på så sätt att man vill skilja sig från de traditionella hundböckerna så mycket som möjligt, både till stil och form. Denna skillnad utgör ramen som Hutcheon beskriver. Den intertextuella kontexten består här av alla traditionella hundböcker men även, naturligtvis, bruksanvisningar och all annan massmedia, till exempel självhjälpböcker och tidskriftsartiklar. Sedan tolkar mottagaren texten utifrån de förutsättningar han eller hon har. Det finns naturligtvis alltid en rad faktorer som spelar in i tolkningen av en text men som när det gäller en ironisk text verkligen ställs på sin spets, bland annat läsarens ålder, kulturella bakgrund och förkunskaper – Hutcheon kallar detta ”discursive community” (1995:114–115). Man får

anta att läsaren av *Hunden – en bruksanvisning* är tänkt att ingå i en diskursiv gemenskap som inte har några problem med att se skillnaderna mellan *Hunden – en bruksanvisning* och de traditionella, gulliga och totalt oironiska hundböckerna. Av textens stil i kombination med de stilistiska illustrationerna och de tekniska uttrycken framgår för denna mottagargrupp att *Hunden – en bruksanvisning* ska läsas med ett visst mått ironi – men att vissa sekvenser faktiskt även måste tas på fullaste allvar. Men detta är en bok som riktar sig till en generation som inte ser någon motsättning i detta. Allvar och ironi kan samsas, och resultatet kan bli något roligt.

En konsekvent genomförd stil i översättningen vidgar den diskursiva gemenskapen och ökar chanserna till förståelse. Konsekvensen är alltså väsentlig. Avsnittet om hundens åldrande och död avslutas också helt stilenligt genom att textförfattarna återanknyter till reklamjargongen:

Det kan vara svårt att hantera deaktiveringen av din vän hunden. Sorgearbetet kan ibland vara lika tungt som när man mister en människovän. Dessa känslor är inte onaturliga på något sätt.

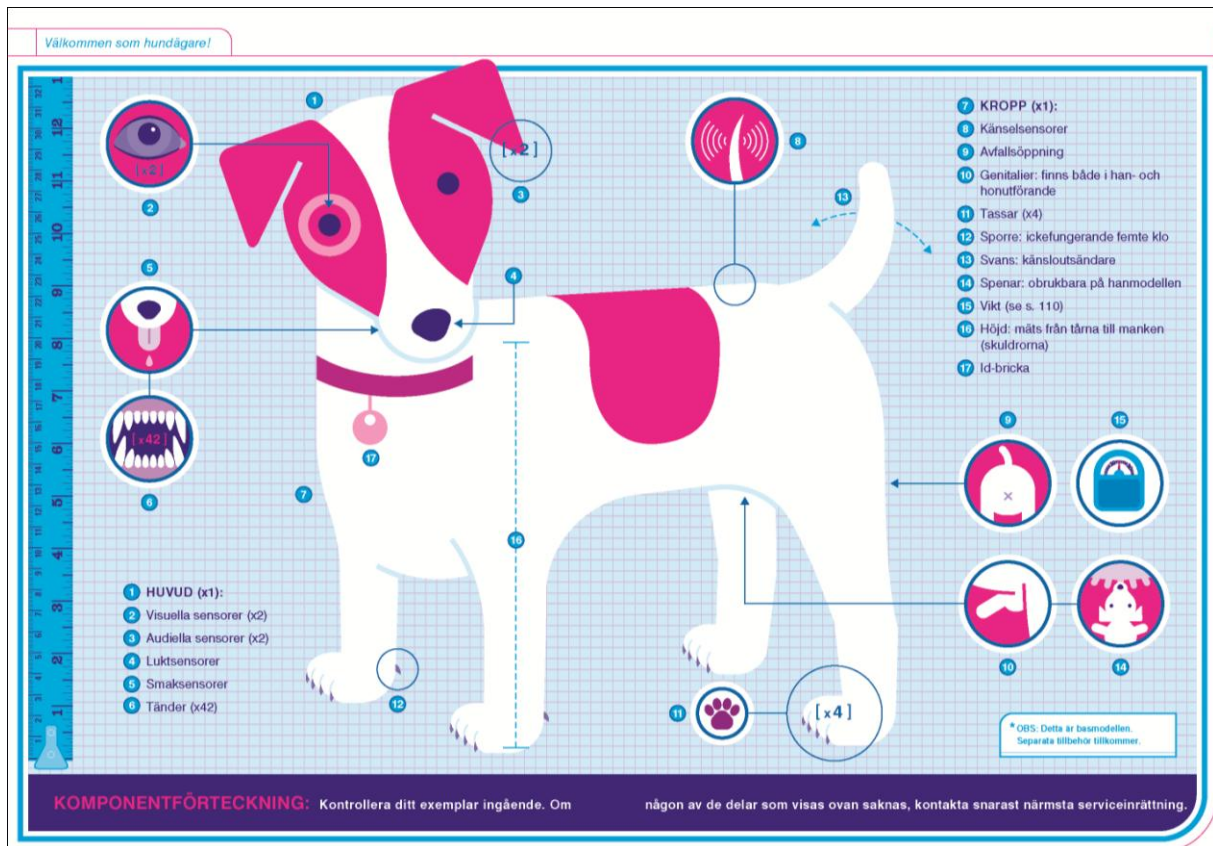
När tillräckligt lång tid har gått kommer smärtan att försvinna. Det som finns kvar är i stället många glada minnen – en garanti som aldrig går ut. (2005:203)

”Hundgarantin” räddar avsnittet från att kapsejsa – nu passar ramens bitar ihop igen och den ironiske läsaren kan känna igen sig.

3.6. Ironi i samspel mellan ord och bild

Att respektlöshet och reklamtänkande är utmärkande för *Hunden – en bruksanvisning* framkommer inte bara genom texten utan också genom de många illustrationerna. Illustrationerna är en viktig del av det samspel som utgör ramen för boken. Vanliga handböcker om hundar och dess skötsel ser inte ut som *Hunden – en bruksanvisning*. Deras framsidor brukar prydas av fotografier (så ser till exempel *Bonniers stora hundlexikon* ut), och även om de precis som *Hunden – en bruksanvisning* nästan alltid innehåller många bilder så brukar dessa bilder uteslutande utgöras av just fotografier och inte som i *Hunden – en bruksanvisning*, av teckningar. Enligt NE.se är illustrationer bilder som ”beledsagar och belyser en text” (NE.se 2005), vilket gör illustrationerna i *Hunden – en bruksanvisning* till illustrationer i ordets rätta bemärkelse. Dessutom bidrar bilderna i högsta grad till att belysa textens ironiska stil, dels genom att de kompletterar texten så att de får läsaren att associera till tekniska bruksanvisningar, dels genom att de understryker den för ironin så viktiga

inkongruensen som jag beskrev i avsnitt 3.4. Bilderna är överdrivet stiliserade och liknar väl närmast övertydliga skyltar eller illustrationerna i den säkerhetsbroschyr man brukar få i sin flygplansstol. Här är ett exempel ur bokens första kapitel (figur 4).

Figur 4 (2005:16–17)

Men medan flygbolagets säkerhetsbroschyr är menad att tas på största allvar är denna ”komponentförteckning” avsedd att tolkas med en stor dos ironi. Linda Hutcheon skriver:

Given that we are dealing, in the case of irony, with a kind of verbal (or aural or pictorial) play in which the said and the unsaid come together in a certain way in order to become “irony,” then one and the same utterance could obviously be either ironic or unironic in different contexts. (1995:142–143)

I det här fallet finns det alltså en ironisk intention med bilden, men precis som Hutcheon påpekar är det sammanhanget som avgör. Samspelet mellan text och bild är betydelsefullt. Terminologin i bildens text är lånad från de tekniska manualernas värld. För att bibehålla stilen och skänka kombinationen av text och bild största möjliga underhållningsvärde var det åter väsentligt att i görligaste mån överföra och använda en teknisk manualjargong i min översättning. I originalets bildtext används till exempel uttryck som ”visual sensors”,

”auditory sensors” och ”olfactory sensors”. Dessa termer ligger i linje med den onödigt komplicerade stil som vi förknippar med manualer. Att översätta ”sensors” till svenska ”sensorer” innebar inga problem, och även ”visuella” för ”visual” fungerar bra. För att behålla stilen valde jag det på svenska onödigt krångliga ordet ”audiella” för ”auditory”. Termen ”olfactory sensors” var svårare; här fann jag inget svenskt uttryck med samma klang och jag nöjde mig med att översätta det till ”luktsensorer”.

Poängen för mig som översättare var att låta termerna låta lite svåra och tillkrånglade på typiskt manualvis – annars skulle den ironiska stilen gå förlorad – men att aldrig låta det gå för långt så att mottagarna inte förstår textens innebörd. (Jag kommer att beskriva detta dilemma ytterligare i kapitel 4.) Illustrationerna är behjälpliga för bokens stil på två plan: dels genom det faktum att den stilistiska utformningen så tydligt väcker associationer till bruksanvisningar, dels genom att bildernas tydlighet – som i illustrationen ovan där hundens delar är utmärkta med närbilder och pilar – gör att man faktiskt kan låta termerna vara svåra, på sina ställen på gränsen till kryptiska, utan att de misstolkas av läsaren.

Jag är tveksam till om ironin i *Hunden – en bruksanvisning* hade fungerat utan illustrationerna. I och med att de skiljer sig så väsentligt från bilderna i vanliga hundböcker bidrar de i högsta grad till bokens ironiska tonfall. Bildernas stilisering skapar tydlighet och sammanhang, och bidrar dessutom till att skapa en slags ”livsstilsbok”: en accessoar för unga, medvetna konsumenter. I illustrationen nedan (figur 5) jämförs hundarnas ursprung vargen med våra nutida hundar – och ger läsaren en extra association till just stil:

Figur 5 (2005:23)

Bilden visar mycket åskådligt hur vårt nutida hunddjur har blivit en accessoar till den moderna stadsmänniskan – en hund som något man skaffar för att matcha ens egen personlighet. Det går helt i linje med resten av bokens ironiska framställning av hunden som en konsumtionsprodukt. Och även boken är naturligtvis en konsumtionsprodukt, riktad till samma målgrupp. Förutom genom bilden speglas ironin i den tillhörande texten:

Även om vargens konstruktion inte alls är lika användarvänlig (Fig. A) har den stora delar av den basprogramvara (lojalitet, mod och en högt utvecklad social förmåga) som människan värdesätter hos hunden. För att förbättra dessa önskvärda karaktärsdrag – och försvaga oönskade sådana som överdriven aggressivitet – har det ursprungliga vargbeteendet förändrats genom selektiv avel under många generationer. Resultatet har blivit en av de största försäljningssuccéerna genom tiderna. (13:11–24)

Här framkommer både data- och reklamjargongen. De engelska datarelaterade termerna ”system”, ”user-friendly” och ”basic programming” översatte jag till ”konstruktion”, ”användarvänlig” och ”basprogramvara”. Reklamfrasen ”one of marketing’s greatest success stories” blev i min översättning ”en av de största försäljningssuccéerna genom tiderna”. För att få en fungerande helhet och en adekvat ram valde jag som översättare återigen termer som är tillräckligt avvikande i jämförelse med den traditionella hundboksvokabulären för att textens ironi tillsammans med illustrationen tydligt ska framgå.

3.7. Sammanfattande avslutning

I *Bildanalys* skriver Mona Vincent om begreppet intertextualitet:

Inget konstverk skapas i ett lingvistiskt, semantiskt, ikoniskt eller kulturellt tomrum. Allt är möjligt att uttrycka i ord eller bild, eftersom tecknen ingått i tidigare språk/bild eller meningsstrukturer. [...] En text eller en bild är således en *intertext/interikon* – en mosaik av andra, verbala eller ikoniska tecken [...]. Tecknen kan också förvandlas, transformeras genom *ironi* [...]. (1988:188)

Inte heller *The Dog Owner’s Manual* har skapats i ett tomrum. Kombinationen av ord och bilder har gett upphov till en bok som är en intertext av ironiska tecken – en ironi som framalstras i samspel mellan sändare och mottagare, som sker genom kännedom om texten bakom och texter runt om oss, just nu.

Definitionerna av ironi är många, men vad gäller *The Dog Owner’s Manual* bör ironi förstås i en vidare mening än den attityd Sokrates en gång praktiserade i sina samtal. Här är

ironi inte längre bara en hållning, utan ett genomtänkt stilgrepp. Det handlar inte om att säga det motsatta mot vad man menar utan om sättet det sägs på: en diskursiv strategi i syfte att engagera och roa läsaren. Textens manualliknande stil med tekniska uttryck, reklamjargong och stiliserade bilder fungerar som ironimarkörer i ett samspel – en ram – som begränsar kretsen av mottagare och som en konsekvens gör texten mer attraktiv. Mottagarna känner sig utvalda och blir en del av en diskursiv gemenskap.

Eftersom ironins effekt är beroende av gällande värderingar och normer blir *The Dog Owner's Manual* tidskänslig som produkt. Ironin har också en inneboende ambivalens – ska det som står tolkas som skämt eller allvar? Kontrasten mellan form och innehåll är det som utmärker ironin. Sammantaget gör detta att konsekvensen i min översättning blev mycket viktig. Det gällde att behålla alla tekniska termer och i vissa fall översätta på gränsen till inkorrekt för att inte förlora kursen; det gällde att använda ord som inte är de gängse för genren och hela tiden sikta mot en avsiktligt formell och informationstät stilnivå. Och samtidigt: att aldrig tumma på de fakta om hundar som boken faktiskt vill förmedla. Det var inte alltid helt självklart vilka ord och termer jag skulle välja. I nästkommande kapitel kommer jag att ta upp ett par problem som min ironipräglade översättning förde med sig.

4. Översättningskommentar

4.1. Lagom begripliga tekniska termer

I avsnitt 2.2.3 diskuterade jag genretypiska ord och termer och de tekniska termernas relevans för *The Dog Owner's Manual* som en följd av att den yttre formen är bruksanvisningens. Bokens genomgående ironiska stil och vikten av inkongruens mellan form och innehåll gör att översättningen verkligen bör hålla denna bruksanvisningsstil boken igenom. Jag strävade hela tiden efter de korrekta svenska översättningarna för de tekniska termerna, men med tanke på bokens syfte – att förmedla seriösa fakta om hundar – var det också viktigt att de var lätta att förstå. För att ta reda på vilka svenska datatermer som är gångbara och kända även för de som inte är så insatta i datavärlden använde jag mig främst av källor på internet. Därefter gjorde jag en avvägning: Vilka ord går att förstå och vilka kan orsaka missförstånd för den som inte är så ung eller insatt i it-världen? Jag ska ta ett par exempel på datatekniska termer i min källtext som krävde den här typen av överväganden när de skulle översättas.

4.1.1. Interface

”Interface” är ett exempel på en datateknisk term som förekommer i den engelska källtexten, fast som ett verb, ”interfacing” (47:12). *Norstedts stora engelsk-svenska ordbok* översätter termen ”interface with” till ”växelverka (samverka) med, vara i samspel med” (2000:663). Eftersom jag på grund av bokens stil hela tiden försökte prioritera termer som låter så tekniska som möjligt slog jag upp det på *Svenska datatermgruppens* sida på internet. Där anges den datatekniska definitionen för substantivet ”interface”, nämligen ”gränssnitt”, medan verbet ”interface” inte alls tas upp (2007). Den svenska termen ”gränssnitt” verkade dock, till skillnad från den motsvarande engelska termen, alltför begränsad till datavärlden och därför inte så användbar i min översättning. Jag letade alltså vidare efter andra möjliga översättningar, helst med tekniska kopplingar. Jerker Thorell skriver i sitt *IT-lexikon* att substantivet ”interface” kan avse ”skiktet mellan människa och maskin” (2004:180). *Norstedts stora engelsk-svenska ordbok* anger förutom termen ”gränssnitt” också de mer konkreta och allmängiltiga termerna ”kontakt” och ”samspel” (2000:663), vilka faktiskt klargör betydelsen i källtextens rubrik ”Interfacing with Children” på ett bättre sätt. Av dessa två konkretare termer valde jag den som även har en teknisk konnotation, nämligen ”kontakt”. Rubrikens ”Interfacing with Children” blev således i min översättning ”Kontaktsituationer med barn” (47:12). Det långa substantivet ”kontaktsituationer” passar bra just eftersom det är långt och stämmer med den bruksanvisningsinspirerade stilen.

På vissa ställen i texten valde jag på grund av stileffekten att översätta till termer med datatekniska konnotationer, trots att det kanske fanns alternativ som skulle vara mer lättbegripliga och/eller klargörande för textens mottagare. Termen ”interface” som återkommer på flera ställen i källtexten har jag i ett annat sammanhang valt att översätta till ”interaktivitet”: ”Prompt children to interface with the dog in safe, nonthreatening games” blev på svenska ”Uppmana barnen till interaktivitet med hunden genom säker och fredlig lek” (48:26–27). ”Interaktivitet” är inte den vanliga beteckningen på socialt samspel, men jag valde ändå den eftersom den också är en datateknisk term (*IT-lexikon* 2004:180) och dessutom kan klassas som en onödig substantivering i typisk bruksanvisningsstil.

4.1.2. Output port

En annan term med datatekniska konnotationer i källtexten är ”output port” (8:8). Som dataterm passar den i sammanhanget bra som omskrivning för det som åsyftas, nämligen hundens analöppning. Men hur är det på svenska, går det att hitta en motsvarande teknisk

term som går att förstå och samtidigt ger en humoristisk ton? Jag hittade inte hela frasen i någon ordbok, men *Paginas IT-ordbok* på internet översätter ”output” till ”utmatning” med förklaringen: ”De data som matas ut från datorn till bildskärm, skrivare eller annan enhet” (2010). *Norstedts stora engelsk-svenska ordbok* anger de datatekniska termerna ”utdata, utmatning” (2000:910). De datatekniska betydelseerna för termen ”port” listas i samma ordbok som ”port, anslutning, ingång, utgång” (200:989). I *IT-lexikon* står det ”Ett gränssnitt på en dator som en enhet kan anslutas till. Persondatorer har olika typer av portar.” (2010). Ordagrant översatt till svenska skulle ”output port” alltså närmast bli ”utmatningsport”. Det är ingen term man hittar i svenska ordlistor, men när jag sökte på internet fick jag flera träffar (2010). Majoriteten av dessa träffar visade sig vara direktöversättningar i just tekniska manualer, som till exempel i den här bruksanvisningen för Brother P-touch märkmaskin: ”Etiketten matas ut via utmatningsporten på maskinens ovansida” (2010). I samma manual skriver man konsekvent ”tape” i stället för den mer svenskklingande stavningen ”tejp”. Och även om jag inte tycker att ”utmatningsport” är en felöversättning känns den svenska termen mer begränsad än motsvarande engelska. I en äkta teknisk bruksanvisning passar den bra, men den är mindre lämplig för min bruksanvisningstravesterande översättning. Man skulle möjligen kunna tänka sig att använda en av de termer *Norstedts stora engelsk-svenska ordbok* anger som betydelse för termens första led, nämligen ”utdata”. Min inställning var dock att i första hand ge mottagarna av *Hunden – en bruksanvisning* en underhållande text som är lätt att förstå, så jag bedömde att det räckte med en term som är manual-lik, nämligen ”avfallsöppning”. Det är en substantivering som låter lagom formell, och att byta ut ”avföring” mot ”avfall” ger ett passande humoristiskt anslag.

Precis som i det föregående exemplet med ”interface” är ”output port” ett exempel på en term som finns i källtexten på grund av att den fungerar på två nivåer: både som en datateknisk term, vilket är viktigt med tanke på det jag tidigare kallat inkongruensen och textens ironiska stil, och som en mer allmängiltig term som öppnar för förståelse. Det gäller ju trots allt att läsaren förstår vad som åsyftas. När det gäller ”output port” är denna term på engelska perfekt för ändamålet. Dels för den ovedersägligen tankarna till något tekniskt, som en term man kan tänka sig förekommande i en bruksanvisning, dels är termens första del, ”output”, ett ord med flera mer allmänna betydelse – *Norstedts stora engelsk-svenska ordbok* anger en rad: ”produktion”, ”tillverkning” och ”avkastning” (2000:910).

4.2. Engelska lånord

Som en följd av min ambition att utforma en text som är stilistiskt lik en bruksanvisning har jag ofta gett företräde åt liktydiga ord och termer som låter mer engelska. Jag har velat få läsaren att associera till bruksanvisningar och framför allt har jag konsekvent velat hålla stilen. Här är några exempel: Jag översatte ”domesticated” med ”domesticerad” i stället för ”tam” (på omslaget, se figur 1), jag översatte ”primary” med ”primära” i stället för ”huvudsakliga” (2005:47), jag översatte ”upgrade” med ”uppgradera” i stället för ”förbättra” (2005:49), och ”destructiveness” översatte jag med ”destruktivitet” i stället för ”förstörelselusta” (2005:48). Förutom att de mer engelskklingande alternativen låter mer tekniska, gjorde jag bedömningen att ordens stileffekt är viktigare för texten som helhet än att termerna är exakt översatta. I avsnitt 2.1.1 diskuterade jag den kod som eftersträvas i *The Dog Owner's Manual* – den medvetna genreblandningen som med rätt förutsättningar kan locka en relativt stor läsargrupp. Det är också hela poängen med ironin som stil: Läsaren ska inte ha några svårigheter att förstå, men samtidigt uppleva sig själv som speciell och unik. I det hänseendet passar det bra med engelskklingande översättningar.

Samtidigt ville jag hålla språket på en professionell och korrekt nivå. Jag undvek bland annat sådana engelsklån som strider mot svenskans grammatik, trots att detta verkar vara vanligt bruksanvisningsspråk. I den tidigare nämnda manualen för en CD-radio används till exempel uttrycket ”för din information” (2003:15), vilket är en direktöversättning av det i engelskan vanligt förekommande uttrycket ”for your information”, ofta förkortat ”FYI”. Mall Stålhammar kallar i sin bok *Engelskan i svenskan* denna typ av engelsklån för ”konstruktionslån” (2010:26). Den sortens lån undvek jag alltså i min översättning, eftersom jag trots många medvetet engelskklingande termer hela tiden strävade mot en alltigenom grammatiskt korrekt text. Vill man att läsarna ska uppfatta budskapet seriöst gäller det att hålla en enhetlig och felfri linje även i språket.

Horace Engdahl, f.d. ständig sekreterare i Svenska Akademien, kallar i *Språktidningen* anglicismer ”fula, trista, onödiga” (2009:48). På samma tema skriver i *Språktidningen* Daniel S. Holmberg: ”Det finns en risk att det på grund av den stora påverkan [...] sprider sig en uppfattning att engelskan är ett bättre språk än svenska, även i Sverige.” (2009:48). Å andra sidan rapporterar Stålhammar att andelen engelska lånord i svenskan faktiskt inte är så stor som man tror (2010:29). Men så förklarar hon vidare:

För att förstå en text spelar kvantiteten en mindre roll än kvaliteten, innebörden hos de betydelsebärande orden. Om dessa är lånord som inte alla kan förstå, hjälper det inte att de bara utgör någon procent.

Specialiserade ord (i detta fall lånord) binder samman användarna, men utesluter samtidigt alla som inte förstår dem. (2010:29–30).

I linje med Stålhammars resonemang måste det även för mig i min översättning vara en målsättning att samtliga som läser denna informationstäta bruksanvisning för hundägare ska kunna förstå alla ord och termer, även de specialiserade och avsiktligt anglifierade. Och i fråga om sammanbindande men utestängande ordval var det i mitt översättningsarbete hela tiden en fråga om avvägning. Meningen med anglicismerna och lånorden i *The Dog Owner's Manual* är ju just detta – precis som med ironin – att få läsaren att känna sig som en del av en utvald skara. För just denna skaras diskursiva gemenskap kan anglicismerna fungera som ett sammanbindande kitt, och utgöra ytterligare en bit av den språkliga ram jag tidigare beskrivit. Journalisten Anna Hellsten skriver i en krönika i *Sydsvenskan*:

Kanske är den uppvuxne popkulturskribentens förkärlek för anglicismer och slirigt talspråk ett tecken på dödsskräck [...]. Men [...] den som jobbar med formuleringar tror inte nödvändigtvis att vi dödar svenskan genom att säga ”du är bomben” till någon. Vi hoppas bara, eftersom vi är i underhållnings- och fåfängebranschen, att det gör vårt språk lite svängigare. (2010:B3)

Precis som svenska popkulturskribenter använder anglicismer för att skriva ”svängiga” texter använder sig författarna av *The Dog Owner's Manual* av datajargong och ironisk manualstil för att få läsaren att känna sig mer ung och exklusiv, som en del av en trendig grupp. Det kändes naturligt för mig att i min översättning förstärka dessa avgränsande egenskaper genom att använda anglicismer. De utgör förstås en del av den ironiska distansen, eller vad Hutcheon kallar ”markers which are socially agreed upon” (1994:11). Just detta med ömsesidigheten är centralt. Därför var det viktigt att inte gå till överdrift med anglicismerna. I min översättning försökte jag hela tiden välja anglicismer med en bred kod, sådana som är lättförståeliga för alla åldrar. Likaledes var det viktigt att så långt som möjligt undvika det Hellsten kallar ”slirigt talspråk”, att avstå från nyord och i stället använda termer som känns någorlunda hållbara mot tidens tand.

4.3. Kulturella skillnader

4.3.1. Kontextuella skillnader

Som jag påtalade i avsnitt 2.2.1 finns det många faktamässiga skillnader mellan USA och Sverige rörande synen på hundar och hundskötsel. Och eftersom *The Dog Owner's Manual*,

trots dess betoning på humor och stil, faktiskt är en skötselmanual för hundar fick dessa skillnader ganska stora konsekvenser för översättningen. Även min uppdragsgivare, Bonnier Fakta, betonade att anpassningen av texten till svenska förhållanden var en viktig del av mitt arbete. De betonade också vikten av tillförlitliga källor. Mitt tillvägagångssätt var att ringa och kontrollera när jag blev fundersam, antingen med en veterinär eller med Svenska kennelklubben.

Det visade sig att det finns flera stora skillnader. Här tänker jag dock nöja med mig att belysa ett par illustrerande fall. Något som skiljer sig helt mellan de båda länderna är indelningen av hundar i olika rasgrupper. Det gjorde (bland annat) att jag fick skriva om avsnittet ”Survey of Brands”, på svenska ”Produktöversikt”, helt och hållet (15:4–19:31). I Sverige brukar man använda den internationella hundorganisationens indelning. Denna består av tio olika undergrupper. I USA däremot följer man den indelning ”the American Kennel Club” gjort och delar in hundraserna i sju grupper. Följden blev att jag fick vara lite kreativ och till stora delar författa egna beskrivningar av rasgrupperna, samt översätta valda delar av de engelska beskrivningarna till svenska och tänka på att beskrivningen av varje rasgrupp på svenska av nödvändighet måste bli lite kortare. Även avsnittet ”Dog Identification Methods”, på svenska ”Id-märkning för hundar”, krävde en grundlig omskrivning på grund av skilda regelverk i Sverige och USA (59:22–60:18). Jag ringde Jordbruksverket och fick all relevant fakta om detta; de har nämligen ansvar för registreringen av alla svenska hundar. All väsentlig information fanns även på deras webbplats och på Svenska kennelklubbens webbplats.

Ett avsnitt i källtexten skilde sig så mycket från svenska synsätt och lagar att jag var tvungen att helt och hållet utelämnas det i min översättning. Det gällde det amerikanska bruket av elektriska stängsel (avsnittet ”Invisible Fences”), något som inte är tillåtet i Sverige (64:14–27). Vad gäller avsnittet som rör så kallad hundbursträning för valpar (avsnittet ”Crate Training”) fick jag rådet att översätta det som skrivits så att redaktören själv kunde göra den slutgiltiga bedömningen, med resultat att även detta avsnitt utelämnats helt i den publicerade texten (66:24–69:19). Som en följd av den sistnämnda strykningen exkluderades två av bokens illustrationer helt och hållet. Dessutom saknas på grund av strykningen grundläggande information om hur man faktiskt ska göra för att få valpar rumsrena.

Det fanns skäl till överväganden även i fråga om mer generella skötselråd. Ett exempel finns i avsnittet ”Exercise and Fitness”, där de amerikanska författarna avråder från joggingturer med hunden och fortsätter:

Instead, build up the dog's capacity slowly over weeks and exercise it daily, if possible. A sedentary dog can be conditioned with a 20- to 60-minute walk 5 days a week. (62:23–27).

När jag läste detta fick jag genast aningar om att rekommendationerna ser annorlunda ut i Sverige. Jag kontrollerade i hundböcker och på internet. Efter samråd med förlagets redaktör hoppade jag över "if possible" i min översättning och ändrade slutet av den andra meningen till "dagliga promenader" (62:27).

4.3.2. Perspektivskillnader

Utöver kontextuella skillnader diskuterade jag även i avsnitt 2.2.1 vilka perspektivskillnader det kan finnas mellan amerikanska och svenska läsare, och hur jag till viss del måste anpassa min översättning till en svensk kulturkontext. Under översättningens gång kom jag att inse att denna anpassning faktiskt blev mindre än jag trodde. *The Dog Owner's Manual* liknar den genre jag nämnde i avsnitt 2.2.1, den amerikanska typ av humoristiska självhjälsböcker som skapat en genrekompentens i USA vilken inte är helt färdigutvecklad i Sverige ännu. Men faktum är att denna bokgenre verkar öka kraftigt i popularitet i Sverige. Ett tecken på detta är det relativt nystartade bokförlaget Nicotext, baserat i Borås. Förlagets idé är just böcker av självhjälpstypen, boken som en sorts accessoar helt enkelt. Så här beskriver grundarna själva sitt bokförlag på hemsidan:

Vi tar en rolig idé, utvecklar den och sätter den mellan två väldesignade pärmar. Det är så vi tycker det skall vara. Roligt, snyggt och enkelt. Nicotext – Glada böcker för glada människor. (2010)

Det är boken som en del av en livsstil – den ska vara snygg och rolig, med stort fokus på design. Det är en typ av bok som känns som en accessoar mer än något annat. *The Dog Owner's Manual* passar på många sätt in i den här mallen: smart, ironisk och stilren. Reklam- och datajargongen känns amerikansk men trots allt inte så fjärran från svensk kulturkontext. Ett av mina mål med den svenska översättningen var att få den att kännas hemtam och trendig samtidigt.

Nu är *The Dog Owner's Manual* förstås inte enbart avsedd att vara underhållande, utan det är också en faktabok med seriösa och handfasta råd om hundskötsel. En del av svårigheten med att hitta exakt rätt stil i översättningen var att få rätt balans mellan rolighet och saklighet. Ironin var en del av pusslet som innebar både hjälp och utmaningar i översättningsarbetet. Det gällde att föra över det som var underhållande i texten, att vara fyndig utan att förlora i

trovärdighet. Samtidigt är det ironin som gör boken unik – eller om man hellre vill beskriva det som inkongruensen mellan bruksanvisning och underhållningslitteratur – och som gör att texten framstår som något nyskapande inom sin genre, åtminstone i Sverige.

5. Avslutning

The Dog Owner's Manual var ingen komplicerad text att översätta; här finns ingen avancerad vokabulär eller svårförståelig meningsstruktur. Det originella med boken ligger helt i formen. Och med formen menar jag pocketformatet, de stilistiska illustrationerna, det reklaminspirerade tilltalet, titeln och framförallt texten med dess tekniska termer och ironiska tonfall. Alla dessa olika delar bildar det som är bokens ram, och som utgör tjusningen med *The Dog Owner's Manual*. Den ironiska stil som utmärker de olika delarna gör att texten framstår som distanserad, rolig och modern. Med den här uppsatsen har jag velat klargöra vad ironi egentligen innebär, och hur det kommer sig att *The Dog Owner's Manual* kan kallas ironisk. Den ligger trots allt långt ifrån Sokrates idé om ironi som ett sätt att lura sina samtalspartners genom att säga tvärtom mot vad han egentligen menade. Men jag har visat att det finns gemensamma drag: detta att använda ironin i framåt drivande syfte, det vill säga att skapa något nytt som känns intressant och attraktivt genom att sätta det i relation till något annat. Sättet författarna av *The Dog Owner's Manual* gjort det är genom att kalla boken för ”manual”, genom att beskriva hunden som en produkt och genom att genomgående använda datajargong i stället för de korrekta hundtermerna. Därmed har man kunnat skapa en inkongruens mellan form och innehåll – något som känns nyskapande och dessutom har ett underhållningsvärde. Ironin i *The Dog Owner's Manual* ligger helt och hållet i *hur* det sägs, inte *vad* som sägs. För medan formen är stilistisk och förenklad är textens rent sakliga innehåll helt och hållet seriöst menat. Detta är en hundbok som inte ser ut som en hundbok. Utmaningen för mig som översättare låg i att konsekvent hålla mig till stilen, dvs. att använda datatermer, engelska lånord och onödigt tillkrånglade ord så att det skulle ge känslan av en bruksanvisning, samtidigt som jag var noggrann med min research och såg till att all information om hundskötsel var helt korrekt.

Teoretiker som Colebrook och Hutcheon talar om vikten av en ironisk medvetenhet hos läsaren av en text, en sorts strategi för att kunna ta emot en ironisk text. Just detta mottagande är något som jag inte tror att läsarna av *Hunden – en bruksanvisning* kommer att ha några problem med. Även om ironi verkar vara ett tidskänsligt stilgrepp – eller kanske just därför –

är dagens bokkonsumenter så pass vana vid ironi att de utan större svårighet kan ta till sig de båda element som utgör *The Dog Owner's Manual*: den roliga, stiliserade och snygga boken i bruksanvisningsstil, och de allvarligt menade skötselråd om hundar som texten förmedlar. För översättningen innebar dock detta att vikten av korrekta termer var stor, även om det rörde sig om datatermer som på ett eller annat sätt refererade till hundar. Jag ville ha en text som var effektiv men inte betydelsedränerad. Det innebar också att det blev väldigt viktigt att konsekvent hålla stilen även i översättningen, så att inte läsarna ska behöva tvivla på det egentliga budskapet. Det gällde i viss mån att anpassa innehållet efter svenska förhållanden. Det gällde dessutom att välja datatermer eller motsvarande som går att förstå för en bred allmänhet. För trots att den ironiska stilen gör att mottagarna känner sig exklusiva och smarta är *Hunden – en bruksanvisning* naturligtvis en bok som är tänkt att tilltala en större skara.

Litteratur

- Bassnett, Susan & Lefevere, André, 1998: *Constructing cultures: Essays on literary translation*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Bonnier Fakta, 2005. (15.01.2005)
<http://www.bonnierfakta.se>
- Brother P-touch 1250 bruksanvisning. (30.8.2010.)
http://pub.brother.com/pub/com/p-touch/pdf/pt1250/PT1250_Swe.pdf
- Brunner, David & Stall, Sam, 2004: *The dog owner's manual*. Philadelphia: Quirk Books.
- Brunner, David & Stall, Sam, 2005: *Hunden – en bruksanvisning*. Stockholm: Bonnier Fakta.
- Cassirer, Peter, 2003: *Stil, stilistik & stilanalys*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Chambers Online Reference. (13.3.2005.)
<http://www.chambersharrap.co.uk/chambers/features/chref/chref.py/main?query=obsolescence&title=21st>
- Colebrook, Claire, 2004: *Irony*. New York: Routledge.
- Currie, Gregory, 2004: Work and text. I: *Philosophy of literature: contemporary and classic readings*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Elleström, Lars, 2005: *En ironisk historia*. Stockholm: Norstedts.
- Fogle, Bruce, 1995: *Bonniers stora hundlexikon*. Stockholm: Bonnier Alba.
- Gedin, Jessika, 2005: Aktuelle: böcker. *Elle* maj 2005. S. 36.
- Hellspong, Lennart & Ledin, Per, 1997: *Vägar genom texten*. Lund: Studentlitteratur.
- Hellsten, Anna, 2010: Vi hittar inte på uttryck för att retas – vi vill bara att det ska svänga. I: *Sydsvenskan* 26 september 2010. S. B3.
- Holmberg, Daniel S, 2009: Hotet från engelskan: Hjälp – ett lånord. I: *Språktidningen* april 2009. S. 44–48.
- Hutcheon, Linda, 1994: *Irony's Edge: The theory and politics of irony*. New York: Routledge.
- Luxor Dator ABC 806 Bruksanvisning. (12.1.2005.)
<http://www.student.nada.kth.se/~d94-tan/notes/abc806/abc806.htm>
- Nationalencyklopedin, 2005. (15.1.2005)
<http://www.ne.se>

Nationalencyklopedin, 2010. (18.11.2010)

http://www.ne.se/lang/reklam#http://www.ne.se/modals/view_picture.jsp?sectionId=292038||facebox

Nicotext, 2010: Förlaget. (2.10.2010.)

<http://www.nicotext.com/sv/?sida=forlaget>

Norstedts stora engelsk-svenska ordbok. 2000. 3 uppl. Stockholm: Norstedts.

Panasonic CD Clock Radio bruksanvisning, 2003. Matsushita Electric Industrial co. Ltd.

Quirk Books, 2005. (2.1.2005)

<http://www.quirkbooks.com>

Stålhammar, Mall, 2010: *Engelskan i svenskan*. Stockholm: Norstedts.

Svenska datatermgruppen, 2007: Ordlista. Version 27. (2.6.2007.)

<http://www.nada.kth.se/dataterm/rek.html#a77>

Thorell, Jerker, 2004: *IT-lexikon 2004*. Sundbyberg: Pagina.

Thorell, Jerker, 2010: *Paginas IT-ordbok*. (14.9.2010.)

<http://itord.pagina.se/default.asp?Id=3230>

Vincent, Mona, 1988: Intertextualitet. I: *Bildanalys*. 2 uppl. S. 187–189.